

Analýza profesní orientace studentů středních škol ve Zlínském kraji v souladu s požadavky trhu práce

Milena Urbanová

Bakalářská práce
2016

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav ekonomie
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Milena Urbanová**
Osobní číslo: **M13862**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management a ekonomika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Analýza profesní orientace studentů středních škol ve Zlínském kraji v souladu s požadavky trhu práce**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Proveďte rozbor literárních pramenů k danému tématu.

II. Praktická část

- Analyzujte vývoj nezaměstnanosti absolventů středních škol ve Zlínském kraji.
- Proveďte analýzu profesní orientace studentů středních škol s ohledem na jejich uplatnění na trhu práce.
- Formulujte návrhy a doporučení pro Zlínský kraj.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. Nezaměstnanost. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 187 s. ISBN 978-80-247-4282-3.
ESTER, Peter. Innovating European labour markets: dynamics and perspectives. Cheltenham: Edward Elgar, c2008, xiv, 354 s. ISBN 978-1-84844-007-4.
KUCHAŘ, Pavel. Trh práce: sociologická analýza. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2007, 183 s. ISBN 978-80-246-1383-3.
ŠVARCOVÁ, Jena, Vít GABRHEL a Ondřej CÍCHA. Makroekonomické aspekty vývoje trhu práce ve vztahu k absolventům škol v ČR. 1. vyd. Zlín: CEED, 2014, 143 s. ISBN 978-80-87301-18-0.

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Zuzana Dohňalová, Ph.D.
Ústav ekonomie
Datum zadání bakalářské práce: 15. února 2016
Termín odevzdání bakalářské práce: 16. května 2016

Ve Zlíně dne 15. února 2016

doc. RNDr. PhDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
děkan

Mgr. Alena Kolčavová, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 12.5.2016

Metanora
.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou nezaměstnanosti a následně analýzou profesní orientace studentů středních škol ve Zlínském kraji. V teoretické části jsou popsány nejdůležitější pojmy týkající se nezaměstnanosti a politiky zaměstnanosti.

V praktické části je analyzována nezaměstnanost ve Zlínském kraji, profesní analýza studentů, detaily a důvody pro výběr povolání, budoucí vývoj a mobilita. Na závěr uvádíme srovnání v souvislosti s trhem práce.

Klíčová slova:

Trh práce, nezaměstnanost, studenti středních škol, politika zaměstnanosti

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with problematics of unemployment and subsequently with professional orientation analysis of secondary school students in Zlín region. In the theoretical part, there is a description of the most important terms concerning unemployment and employment policy.

The practical part is focused on analysis of unemployment in Zlín region, professional analysis of students, details and reasons for job selection, future development and mobility. Finally, there is a comparison of these analyses in connection with labour market.

Keywords:

Labor market, unemployment, secondary school students, employment policy

Poděkování:

Touto cestou děkuji v první řadě mé vedoucí bakalářské práce, paní doc. Ing. Zuzaně Do-
hnalové, Ph.D., za odborné konzultace, cenné rady a připomínky. V neposlední řadě děkuji
své rodině za velkou psychickou i finanční podporu po celou dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	8
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 TRH PRÁCE	13
1.1 TEORIE TRHU PRÁCE.....	13
1.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ROVNOVÁŽNÝ STAV.....	14
1.3 SEGMENTACE TRHU PRÁCE.....	15
2 NEZAMĚŠTNANOST	17
2.1 OBECNÉ POJETÍ NEZAMĚŠTNANOSTI.....	17
2.1.1 Měření míry nezaměstnanosti.....	17
2.2 MAKROEKONOMICKÉ POJETÍ NEZAMĚŠTNANOSTI.....	18
2.2.1 Typy nezaměstnanosti.....	18
2.2.2 Nezaměstnanost dle dobrovolnosti.....	20
2.2.3 Přirozená míra nezaměstnanosti.....	21
2.3 NÁKLADY A PŘÍNOSY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	21
2.3.1 Náklady nezaměstnanosti.....	22
2.3.2 Přínosy nezaměstnanosti.....	22
2.4 RIZIKOVÉ SKUPINY TRHU PRÁCE.....	23
3 POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI	27
3.1.1 Aktivní politika zaměstnanosti.....	27
3.1.2 Pasivní politika zaměstnanosti.....	27
3.1.3 Politicko-hospodářská politika zaměstnanosti.....	28
4 SEKUNDÁRNÍ STUDIUM	31
4.1 STUPNĚ STŘEDNÍHO VZDĚLÁNÍ.....	31
4.1.1 Nižší střední vzdělání.....	31
4.1.2 Střední vzdělání s výučním listem.....	31
4.1.3 Maturitní vzdělání.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 ZLÍNSKÝ KRAJ	35
5.1 CHARAKTERISTIKA ZLÍNSKÉHO KRAJE.....	35
5.2 NEZAMĚŠTNANOST VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	38
6 ANALÝZA PROFESNÍ ORIENTACE STUDENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL	42
6.1 VÝZKUMNÁ ČÁST PRÁCE.....	42
6.2 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ.....	43
6.2.1 Profesionální orientace v souladu se studovaným oborem.....	43
6.2.2 Budoucí vývoj po ukončení středoškolského vzdělání.....	50
6.2.3 Důvody a detaily výběru povolání.....	56
6.2.4 Mobilita respondentů po ukončení středoškolského vzdělání vzhledem ke Zlínskému kraji.....	63
6.3 SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ.....	69
ZÁVĚR	75

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	77
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	79
SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	80
SEZNAM TABULEK.....	82

ÚVOD

Analýza profesní orientace studentů středních škol ve Zlínském kraji v souladu s požadavky trhu práce – to je téma této bakalářské práce. Jedná se o problematiku, které se v poslední době těší čím dál větší pozornosti. V médiích často slyšíme, že mnoho mladých lidí chce trávit mladá léta navštěvováním denního studia středních a pokud možno vysokých škol. Sní o studijních úspěších v průběhu dlouhého, poklidného studentského života a prahnou po nenáročném, zábavném zaměstnání. To by podle jejich tužeb mělo mít spíše duševní, než fyzický charakter. Samozřejmě, že ne všichni tohoto ideálu dosáhnou. Nabídka práce je značně diferencovaná. I když se technologie neustále dynamicky vyvíjejí a spousta procesů je automatizovaných, nelze zcela opomenout potřebu lidských manuálních sil. Dříve či později si uvědomíme, že člověk je v pracovním procesu nenahraditelný. Lidský kapitál je třeba si hýčkat a pečovat o něj. Je nutné udržovat jej ve stavu, v němž je schopen podávat žádané pracovní výsledky a také je vhodné mu dávat najevo, že je to on, díky komu výroba i obchod vzkvétá.

V naší analýze se budeme věnovat analýze budoucího uplatnění studentů středních škol ve Zlínském kraji na trhu práce. V souvislosti s tím musíme připomenout, že česká republika rozlišuje tři základní typy středoškolského vzdělání. Těmi jsou maturitní obory, učňovské obory a konzervatoře. (Národní ústav pro vzdělávání, ©2011- 2016)

Zejména studentů maturitních oborů stále přibývá. Obzvláště gymnázia jsou velmi populární. Je však smutné, že v mnohých případech navštěvují studenti gymnázia pouze pro jejich univerzálnost, neboť nevědí, kterému ze studijních oborů se v budoucnu chtějí opravdu věnovat a v jakém odvětví lidské činnosti se chtějí pracovní uplatnit, prosadit a seberealizovat.

V podobném duchu poté pokračují ve studiích vysokých škol – mnozí studenti absolvují takové obory, kterým se v praxi vůbec nehodlají a nechtějí věnovat. Činí tak pouze z touhy po získání vysokoškolského titulu, či již zmíněné možnosti prožití studentských let. Výsledkem je vysokoškoláky přesycený trh práce a na rozdíl od dřívějších dob dnes není žádnou výjimkou, že hned několik vysokoškolských absolventů zastává např. pracovní pozici u pásové výroby, či v pomocných pracích ve stavebnictví. A to prakticky bez možnosti kariérního růstu, který by byl jejich vzdělání adekvátní. Je otázkou, zdali jsou takoví studenti přínosem a jestli je opravdu nutné snažit se za každou cenu dosáhnout co nejvyššího stupně vzdělání.

V této práci se budeme snažit v souvislosti s výzkumem Dohnalové (2015), zjistit profesní plány studentů středních škol, které se týkají jejich budoucího života. Dále nás zajímá, jaké množství studentů navštěvuje obory, jejichž znalost chtějí uplatnit v praxi. Chceme se dovědět, jestli k výběru daného oboru, který studují, přispěly příkazy, nebo např. jen přání jejich rodičů. Zajímá nás také, jestli je pro cílovou skupinu důležité setrvání v jejich domovském, tj. Zlínském kraji, nebo zda jsou ochotni odejít za prací jinam, popřípadě jestli není změna kraje či dokonce státu jejich cílem.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

V teoretické části budou analyzovány domácí i zahraniční sekundární literární zdroje. Bude provedena literární rešerše příslušných literárních pramenů. Vzájemnou komparací informací z těchto zdrojů se pokusíme o vytvoření komplexního pohledu na danou problematiku.

Praktická část této bakalářské práce je založena na popisné statistice. Analyzujeme data získaná prostřednictvím internetového dotazníku. Základním souborem pro potřeby této práce jsou studenti středního vzdělávání ve Zlínském kraji. Výběrový soubor jsme získali vícenásobným výběrem. V analýze jsou užity standardní metody statistické analýzy. Výsledky interpretujeme pomocí tabulek a grafů doplněných komentářem. Dotazníku se zúčastnilo celkem 2 156 žáků posledních ročníků středních škol Zlínského kraje. Celkově 52% respondentů tvořily ženy a zbylých 48% muži. Pro lepší pochopení zdůrazníme, že k potřebám této práce používáme označení střední škol pro všechny instituce středoškolského vzdělávání, není-li specifikováno jinak.

Pro účely této bakalářské práce je analýza cílena do následujících základních rovin:

1. Profesní orientace v souladu se studovaným oborem
2. Budoucí vývoj po ukončení středoškolského vzdělání
3. Zdůvodnění výběru povolání
4. Mobilita

Každé z těchto problematik se budeme věnovat samostatně v rámci čtyř bývalých okresů Zlín, Vsetín, Kroměříž a Uherské Hradiště.

Naším hlavním cílem je zjistit, zda existuje soulad mezi aktuálně studovaným oborem respondenta a jím preferovanou oblastí povolání. Vedlejšími cíli je zjistit, jaké jsou další plány studentů středních škol ve Zlínském kraji po ukončení středoškolského vzdělání. A také, zda mají rodiče vliv na rozhodnutí studentů týkající se jejich budoucího pracovního uplatnění. Taktéž nás zajímá, jaké je očekávání studentů vzhledem k výši jejich mezd a zda chtějí nadále působit v rámci Zlínského kraje – ať už v rámci zaměstnání či studia. Pro splnění vytyčených cílů byly formulovány tyto výzkumné otázky:

VO 1: Existuje soulad mezi studovanými a preferovanými obory?

VO 2: Jaké jsou další plány studentů středních škol ve Zlínském kraji po ukončení středoškolského vzdělání?

VO 3: Jaký vliv mají na výběr budoucího povolání rodiče?

VO 4: Jaké jsou mzdové představy studentů Zlínského kraje?

VO 5: Chtějí studenti po ukončení středoškolského vzdělání nadále působit v rámci Zlínského kraje?

I. TEORETICKÁ ČÁST

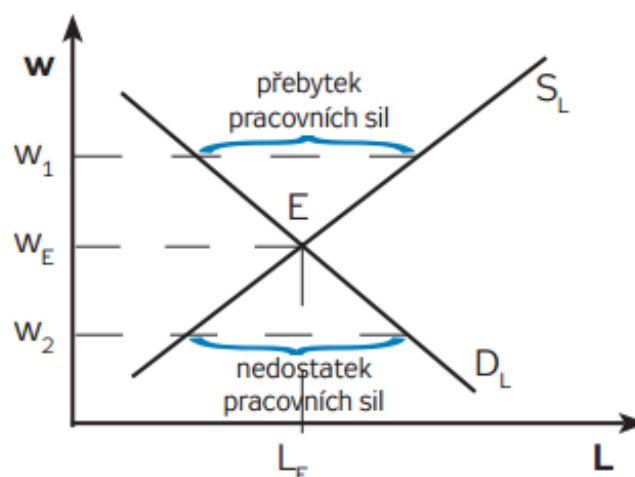
1 TRH PRÁCE

Trh práce je neoddelitelnou součástí našeho života. Důkaz jeho rozličnosti nám přináší fakt, že mzdy různých profesí se liší, neboť kvalifikace, riziko a další s profesí spojené faktory ovlivňující výši mzdy jsou velmi diferencované. V dlouhodobém horizontu prosazujeme tendenci k vyrovnání mzdových rozdílů, neboť se snažíme o rovnováhu nabídky práce. Ale i tak rozdíly stále přetrvávají, protože s rizikovější profesí rostou i mzdy. (Holman, 2004, s. 159)

Nabídku na trhu práce představují jedinci a domácnosti. Ti nabízejí svou práci, zatímco poptávku zastupují subjekty, které projevují o tuto nabídku zájem a jsou ochotny za vykonanou práci zaplatit. Jde o různé podniky a další zaměstnavatele, jejichž hlavním cílem je maximalizace zisku. Je zde velmi důležité shodnout se na optimální ceně za práci v souladu s tím, co nabízejí subjekty na straně nabídky a co jsou ochotné přijmout subjekty na straně poptávky. Základním principem, který v této problematice uplatňujeme, je svobodné rozhodnutí jak kupujícího, tak prodávajícího. (Kuchař, 2007, s. 11)

1.1 Teorie trhu práce

Díky ekonomickým teoriím jsou nám známé tři základní situace, které mohou nastat na trhu práce. Následující graf představuje trh práce, kde se střetává nabídka práce s poptávkou po práci.

Graf 1- Trh práce

Zdroj:(Dohnalová, 2014, s. 136)

W – mzdová sazba, L – množství práce

- **Rovnováha na trhu práce**

Cílem, kterého se na trhu práce snažíme dosáhnout, je rovnováha nabídky a poptávky. Jeli-kož trh práce skýtá mnoho nedokonalostí, je tato rovnováha velmi obtížně dosažitelná. Hlavní nedokonalost spočívá ve špatné informovanosti – lidé nevědí o všech volných pra-covních místech. Taktéž podniky, které reprezentují stranu poptávky, nevědí o všech vhodných jedincích, kteří v určitý čas hledají práci. (Holman, 2004, s. 159)

Jak uvádí předchozí graf, bod rovnováhy na trhu práce je dosažen při úrovni plné zaměst-nanosti (L_e) a rovnovážné reálné mzdě (W_e). To znamená, že ten, kdo je ochoten za urči-tou rovnovážnou mzdu pracovat, práci získá a subjekty poptávky jsou za těchto podmínek taktéž uspokojeny. Už však jen pojem plná zaměstnanost v nás vyvolává pocit nereálnosti. A lze bez obav tvrdit, že v praxi je tohoto bodu dosaženo opravdu jen zřídka. Ne-li vůbec. Vždy se najdou určití lidé, kteří nejsou ochotni pracovat, ať už například z důvodu pohodl-nosti či kvůli pocitu nedostatečného ohodnocení provedené práce. (Dohnalová, 2002, s. 136)

- **Převis nabídky nad poptávkou**

Další situací, která může vzniknout na trhu práce, je převis nabídky nad poptávkou. Tento stav označujeme jako nezaměstnanost. Lidé nabízejí svou práci, ovšem ta není využita, neboť reálné mzdy jsou vyšší než mzda rovnovážná. Trh tudíž nemůže uspokojit a uživit dostatečné množství pracovníků.

- **Převis poptávky nad nabídkou**

V této situaci se trh nachází, pokud subjekty na straně poptávky (podniky, zaměstnavatelé) shánějí pracovní sílu, ale té je nedostatečné množství, protože reálná mzda je daleko pod mzdou rovnovážnou. Potenciální pracovníci tak nemají dostatečnou motivaci k práci. (Švarcová, 2009, s. 44)

1.2 Faktory ovlivňující rovnovážný stav

V praxi jde především o působení dvou faktorů. Těmi jsou substituční a důchodový efekt.

- **Substituční efekt**

Dle Holmana nastává substituční efekt v situaci, kdy se mzdy nacházejí v relativně vyšším horizontu – lidé tudíž mají o práci větší zájem, neboť je lépe ohodnocena, investují do prá-ce svůj volný čas a raději se věnují pracovním povinnostem (Holman, 2004, s. 167). Dá se

říct, že v tomto okamžiku lidé považují svůj volný čas za „příliš drahý“ na to, aby jej využívali k různým volnočasovým aktivitám, které pro ně nejsou tak hodnotné, jako právě práce. Nicméně, den má pouze 24 hodin a každá lidská bytost v sobě má nastaven určitý limit pracovního nasazení, který nemůže překročit. Jakmile tohoto limitu dosáhne, nastupuje vyčerpání, zvyšuje se potřeba odpočinku a jedinec opět začne cítit potřebu využití volného času, například k relaxaci. (Klíma, 2006, s. 72)

- **Důchodový efekt**

Důchodový efekt je projevem pracovní stagnace, když subjekty nabídky nemají zapotřebí zvyšovat množství a zlepšovat kvalitu provedené práce, neboť jsou zvyklé na standard v jejich hodnocení, kterého dosáhnou se stávajícím množstvím práce. Nejsou motivovány k vyšším výkonům, neboť i přes popsanou situaci jejich příjmy stoupají. (Kuchař, 2007, s. 14)

Klíma ve své knize uvádí jako příklad pro lepší vysvětlení trh práce programátorů. Nabídka práce se zvýší, pokud mzdová sazba programátorů bude vyšší než mzdové sazby u ostatních profesí. Pokud ovšem nastane opačná situace a mzdové sazby porostou v ostatních odvětvích, programátoři mohou projevit zájem o jinou profesi, což vede právě ke snížení nabídky práce na trhu programátorů. (Klíma, 2006, s. 72)

1.3 Segmentace trhu práce

Dle Kuchaře má trh práce duální charakter, jehož základem se stal koncept duální ekonomiky. Jedná se o rozčlenění trhu práce na primární a sekundární sektor. Díky tomuto rozčlenění můžeme sledovat zaujímání a obsazování pracovních pozic.

- **Primární sektor**

Jde o pracovní pozice s vysokým stupněm kvalifikačních nároků. Tyto pozice jsou z velké části obsazovány na principu seniority, což znamená, že starší, zejména pak v rámci firmy pracovně starší zaměstnanec by neměl zastávat nižší pozici než zaměstnanec mladší a méně zkušený. Je to mimo jiné opatření bránící např. tomu, aby osoby nasazené konkurenčními firmami mohly zaujímat místa ve vedení podniku a negativně tak působit na jeho existenci. Konkrétněji se zde sdružují pracovní místa s vyšší odbornou kvalifikací, vyšší prestiží a nižší nejistotou ze ztráty zaměstnání. Fluktuace zaměstnanců je na velmi nízké úrovni.

- **Sekundární sektor**

V sekundárním sektoru hraje hlavní roli výkonnost pracovníka. O místa se zde soutěží a z velké části vítězí pracovníci s nižšími mzdovými požadavky. Tyto pracovní pozice jsou vhodné pro lidi bez vzdělání, kvalifikace a specializace. Často jsou jejich výkony lehce kontrolovatelné a jedná se především o sezónní a různé příležitostné práce. Pracovní ohodnocení je většinou na nízké úrovni. V praxi je běžný přestup z primárního sektoru do sekundárního, nikoli však opačně, nebo velmi ojediněle. (Kuchař, 2007, s. 31)

Další autoři publikací uvádějí podrobnější členění trhu práce dle různých hledisek. Například dle autora Mareše se trh dá rozčlenit na:

Externí – trh, kde se setkává nabídka práce s poptávkou po práci od zaměstnavatelů “zvenčí“, nikoli v rámci jedné firmy. Jedná se o nástroj přizpůsobování se potenciálních zaměstnanců změnám na trhu práce.

Interní – představuje možnost pracovního umístění uvnitř firmy. Jde o rozdělování pracovníků v rámci jedné organizace, zpravidla bez propouštění.

Formální – zde se nacházejí oficiální pracovní příležitosti, které jsou evidovány a kontrolovány Úřadem práce a jinými institucemi sloužícími k těmto účelům.

Neformální – ten je opakem trhu formálního, což znamená, že se zde sdružují pracovní pozice mimo kontrolu regulujících institucí. Mnohdy se tyto aktivity řadí do šedé ekonomiky. (Mareš, 1994, s. 50-53)

2 NEZAMĚSTNANOST

Nezaměstnanost je jev, kdy určitá část práceschopných obyvatel nenachází uplatnění na trhu práce. (Landorová, Večeř, 2006, str. 125)

Palán definuje nezaměstnanost jako určitou společenskou situaci, kdy část práceschopných obyvatel nenachází uplatnění na trhu práce i přes tu skutečnost, že zaměstnání hledají a pracovat chtějí, neboť nabídky pracovních sil je přebytek. (Palán, 2002)

V současnosti jde o jedno z nejdiskutovanějších témat týkajících se tržního hospodářství.

2.1 Obecné pojetí nezaměstnanosti

Nezaměstnané osoby

V ekonomii považujeme za nezaměstnané osoby v produktivním věku, které splňují následující podmínky:

- nemají placené zaměstnání, nemají příjem z podnikání nebo jsou dočasně uvolněny z práce a očekávají, že budou znovu zaměstnány;
- aktivně hledají práci a jsou ochotni do práce nastoupit. (Buchtová, 2002, s. 64-68)

2.1.1 Měření míry nezaměstnanosti

Ke správnému propočtu míry nezaměstnanosti si musíme vysvětlit následující pojmy:

- **ekonomicky aktivní obyvatelstvo**

Do ekonomicky aktivního obyvatelstva řadíme osoby nezaměstnané, které aktivně hledají práci, osoby zaměstnané a osoby v práci momentálně nepřítomné, které ale mají vazbu na zaměstnání (nemoc, mateřská dovolená atd.). Jednoduše řečeno, jedná se o osoby, které pracují, nebo které se o práci ucházejí. (Buchtová, 2002, s. 66-68)

- **ekonomicky neaktivní obyvatelstvo**

Za ekonomicky neaktivní obyvatelstvo považujeme všechny ostatní. Jsou to ti jedinci, kteří práci nemají, nehledají a ani nemají o práci vážný zájem. Jedná se o studenty, důchodce, zdravotně postižené lidi atd. (Vlček, 2005, s. 258)

Míra nezaměstnanosti se následně vypočítá vzorcem:

$$u = \frac{U}{U + L} * 100$$

, kde

u = míra nezaměstnanosti

U = počet nezaměstnaných

L = počet zaměstnaných

U+L = ekonomicky aktivní obyvatelstvo

V České republice provádějí pravidelné měření míry nezaměstnanosti dvě instituce. Jako první si uvedeme Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), sledující registrovanou nezaměstnanost, kterou zaznamenávají úřady práce jednotlivých krajů. Druhou institucí je Český statistický úřad (ČSÚ), který provádí výběrová šetření v terénu. (Švarcová, 2009, s. 45)

2.2 Makroekonomické pojetí nezaměstnanosti

2.2.1 Typy nezaměstnanosti

Jelikož je nezaměstnanost jeden z největších problémů tržní ekonomiky, je důležité zkoumat, co ji vyvolává a co ji ovlivňuje. Z tohoto důvodu rozlišujeme následující typy nezaměstnanosti. (Vlček, 2005, s. 258)

- **Frikční nezaměstnanost**

Frikční nezaměstnanost není chápána jako závažný problém, neboť zpravidla zaniká po překlenutí krátkodobých časových období. Její vznik je podmíněn neustálým pohybem lidí mezi pracovními příležitostmi, jelikož s dlouhodobější praxí a zvýšenou kvalifikací lidé pociťují potřebu vyššího platového ohodnocení či potřebu vyšší a vlivnější pracovní pozice. Stejně tak v důsledku skutečnosti, že podniky vznikají, zanikají a rozšiřují se, přichází vždy krátká doba, než se pracovníci uchytní na nové pracovní pozici. Za další spouštěč frikční nezaměstnanosti považujeme stěhování pracovníků a hledání pracovních míst v místě nového bydliště. Také sem můžeme zařadit hledání prvního zaměstnání. Většinou tyto lidé nacházejí uplatnění velmi rychle, neboť předpokládáme, že profesní orientace a

regionální rozmístění je v souladu s poptávkou. Určité procento frikční nezaměstnanosti je dokonce žádoucí, neboť spokojenost v zaměstnání zvyšuje produktivitu lidí a tím pádem se zvyšuje i produktivita celé ekonomiky. (Liška, 2002, s. 393)

- **Strukturální nezaměstnanost**

Strukturální nezaměstnanost vzniká v důsledku oslabení určitého odvětví či výroby a s tím spojeného úbytku příslušných pracovních pozic. Je vyvolána nedostatečně velkou poptávkou po určité produkci. Platí zde ale, že pokud je jedno odvětví v útlumu, další odvětví naopak vzrůstá. Nová pracovní místa však požadují jinou kvalifikaci, kterou stávající pracovníci neměli šanci získat. V této chvíli je pro pracovníky vhodné rekvalifikování. Mnohé pracovní pozice se ovšem často nacházejí na jiném místě, častokrát taky v jiném kraji, což znamená, že vzniká nerovnováha regionálních trhů díky bariérám v pohybu pracovníků. To má za následek zvýšení nezaměstnanosti v určitých regionech a proto je tento typ nezaměstnanosti daleko nebezpečnější než nezaměstnanosti frikční. (Buchtová, 2002, s. 67)

Za hlubší příčiny vzniku této nezaměstnanosti považujeme technické a technologické změny, které jsou v neustálém vývoji a čím dál tím více nahrazují klasický lidský kapitál plně automatizovanými stroji. Taktéž je zde velký problém přílivu imigrantů, který je obzvláště v současné době vyšší než obvykle. A očekává se další vlna imigrace, tentokrát ještě mnohem početnější, než vlny minulé, což bude mít za následek extrémní nárůst nabídky práce. Za další velký problém u strukturální nezaměstnanosti považujeme zánik určitých odvětví a tím také ztrátu zájmu po pracovní síle s určitou kvalifikací. V neposlední řadě roste tento druh nezaměstnanosti v souvislosti s nezájmem spotřebitelů o určitou produkci. (Kotýnková, Němec, 2003, s. 124)

- **Cyklická nezaměstnanost**

Cyklická nezaměstnanost souvisí s hospodářským cyklem, zejména v období poklesu tento typ nezaměstnanosti značně narůstá. Naopak je tomu právě při ekonomickém růstu, kdy je tato složka téměř minimální. Celková poptávka je nedostatečná, neboť vznik tohoto typu nezaměstnanosti je spojen s obavou spotřebitelů o budoucnost a tím i se snížením poptávky po určitých statcích a službách. Mnohokrát je nazývána jako nezaměstnanost z nedostatečné poptávky. Za hlavní cíl si makroekonomická politika klade snížení právě tohoto typu nezaměstnanosti. (Liška, 2002, s. 394)

„Vstup na trh práce pro absolventy, kteří právě ukončili školu, bývá obzvláště těžký.“
(Švarcová, 2014, s. 41)

- **Sezonní nezaměstnanost**

Sezonní nezaměstnanost se vyskytuje v odvětvích ekonomiky, která jsou silně ovlivněna ročním obdobím. Jde například o práce ve stavebnictví, zahrádkářské práce, provozování lyžařských svahů a mnoho dalších. (Investia.cz, © 2010 – 2016)

- **Skrytá nezaměstnanost**

U tohoto typu nezaměstnanosti se vyskytují jedinci, kteří jsou nezaměstnaní, avšak nejsou registrovaní na úřadu práce, dokonce práci ani nehledají, nemají o práci zájem. Jedná se nejčastěji o mladé lidi a vdané ženy. Do tohoto typu nezaměstnanosti řadíme také lidi, kteří jsou zařazeni do programů pro nezaměstnané. (Mareš, 2002, s. 124)

Se zvyšující se nejistotou a kolísající mírou nezaměstnanosti je jisté, že se toto členění bude dále rozrůstat, že příčiny vzniku nezaměstnanosti budeme daleko více rozebírat do podrobnějších detailů a vynaložíme větší snahu o optimalizaci míry nezaměstnanosti.

2.2.2 Nezaměstnanost dle dobrovolnosti

- **Dobrovolná nezaměstnanost**

Dobrovolná nezaměstnanost vzniká, pokud nezaměstnaný není schopen akceptovat danou mzdovou sazbu. Jde o situaci, kdy počet volných pracovních míst na trhu je vyšší nebo roven počtu nezaměstnaných lidí. Lidé, kteří práci skutečně hledají, ji také mohou nalézt. (Liška, 2002, s. 394)

Jde o nezaměstnanost způsobenou tím, že lidé upřednostňují svůj volný čas, či jiné aktivity před svým zaměstnáním. Jako příklad si můžeme uvést studium, starost o osoby blízké, nebo také ty jedince, kteří si vystačí s vyplácenou podporou. (Vlček, 2005, s. 259)

- **Nedobrovolná nezaměstnanost**

„Nedobrovolně nezaměstnaní hledají práci a jsou ochotni pracovat za mzdu, která na trhu převládá, dokonce i někteří by byli ochotni pracovat i za mzdu nižší, nemohou však pracovní místo najít.“ (Brožová, 2006, s. 110).

Rozlišení nezaměstnanosti na dobrovolnou a nedobrovolnou je založeno na předpokladu pružných a nepružných mezd. (Liška, 2002, s. 395)

Ekonomická teorie zaznamenala pojem nedobrovolná nezaměstnanost až od 30. let 20. století, kdy vydal Keynes svou publikaci *Obecné teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. Nedobrovolná nezaměstnanost souvisí s problémem nepružných mezd. Z následujícího grafu vyplývá, že pokud mzdy nebudou reagovat na odpovídající situaci na trhu a budou vyšší než mzda rovnovážná, budeme schopni zaměstnávat méně lidí. Tím pádem lidé, kteří budou mít snahu pracovat, nenajdou uplatnění. (Buchtová, 2002, s. 65-66)

2.2.3 Přírozená míra nezaměstnanosti

Přírozená míra nezaměstnanosti je dosažena při již zmíněném bodu rovnováhy. Je to taková míra nezaměstnanosti, kdy je inflační míra relativně stabilní, jinak řečeno, je to nejnižší udržitelná míra nezaměstnanosti. V takové situaci optimálně využíváme své zdroje. Nezaměstnanost i v takovém případě existuje, ovšem jedná se pouze o zaměstnanost dobrovolnou, velmi často o frikční nezaměstnanost. (Klíma, 2006, s. 75)

- **Dlouhodobá nezaměstnanost**

Dlouhodobá nezaměstnanost nastává tehdy, když lidé nenacházejí uplatnění déle jak jeden rok. Tato situace je již daleko vážnější než u nezaměstnanosti krátkodobé, neboť lidé po tak dlouhé době ztrácejí kvalifikaci, znalosti a dokonce i pracovní návyky. Ze strany zaměstnavatelů se setkávají s negativním postojem, neboť dlouhodobá nezaměstnanost na ně působí, tak že jedinci nemají dostatečný zájem o práci, neboť kdyby měli, dávno by si již nějakou práci nelezli. Je též pravděpodobné, že jedinci ztratí svou odbornost, a to pro potenciální zaměstnance nepůsobí rozhodně pozitivně.

Ze strany nezaměstnaných také nastává po tak dlouhé době určitá nechuť do práce. Uvědomí si, že i bez práce se dá existovat, podpory nejsou zrovna nejvyšší a s trochou skromnosti si vystačí. Po určité době se ztratí i úzkost z nezaměstnanosti a jedinci začnou žít volněji a bezstarostněji. Tím se i z nedobrovolně nezaměstnaných velmi často stávají dobrovolně nezaměstnaní, neboť se smíří s faktem, že práci nemají a jen tak je nikdo nezaměstná, stávají se *nezaměstnatelnými*. (Brožová, 2006, s. 111-112)

2.3 Náklady a přínosy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost může mít velmi vážné následky, obzvláště pak dlouhodobá nezaměstnanost. Pokud je nezaměstnanost příliš vysoká, dochází k plýtvání se zdroji, důchody jsou na nízké úrovni a není divu, že tyto okolnosti výrazně ovlivňují život lidí. Navíc roste i scho-

dek státního rozpočtu, neboť je nutné vyplácet dávky v nezaměstnanosti, financovat úřady práce, a dokonce se snižují i daňové příjmy státu. Snižují se jak příjmy z daní přímých, ale i z DPH a spotřební daně, neboť lidé nemají dostatek příjmů a nemohou tedy tolik utrácet. (Liška, 2002, s. 398)

2.3.1 Náklady nezaměstnanosti

Nezaměstnanost působí negativně na každého z nás. Jak na nezaměstnané, tak i na zaměstnané v podobě nutnosti platby pojištění v nezaměstnanosti.

- Ztráta agregátního výstupu a důchodů – velmi vysoké náklady v podobě ušlého zisku, který by nezaměstnaní vyprodukovali. Plýtvání se zdroji má v ekonomice za následek vysokou nezaměstnanost, obzvláště pak během recese a deprese, neboť ekonomika nevyrábí tolik, kolik by mohla a část zdrojů je nevyužitá. Většinou se zde jedná o dopad cyklické nezaměstnanosti. To nám vlastně kvantifikuje tzv. Okunův zákon, který zní: „ *O každá 2%, o něž HDP klesne oproti potencionálnímu produktu, míra nezaměstnanosti se zvýší o 1%.* “ (Samuelson, 2007, s 653)
- Znehodnocení lidského kapitálu – je způsobeno ztrátou zkušeností, dovedností, schopností, praktických i teoretických znalostí, což všechno vede k psychickým problémům jedince i jeho okolí. Nejzávažnější důsledky se projevují především u dlouhodobé nedobrovolné nezaměstnanosti.
- Zvýšení kriminality – pokud si jedinci nedokážou najít a udržet zaměstnání, zkoušejí si častokrát sehnat peníze nelegálními způsoby. Vyšší míra nezaměstnanosti je tak spojena i s vyšší kriminalitou v určitých regionech.
- Ztráta lidské důstojnosti – jedinec ztrácí sebevědomí, víru v sama sebe, převládá pesimismus, přestává komunikovat s okolím a dokonce i se svou vlastní rodinou. Taktéž má nezaměstnanost špatný vliv na fyzické i psychické zdraví jedince, které může vést až ke ztrátě sebeúcty, k alkoholismu nebo dokonce i k suicidálnímu jednání. Měřit tyto náklady je velmi obtížné. (Liška, 2002, s. 398)

2.3.2 Přínosy nezaměstnanosti

S již zmíněnými negativními vlivy se může zdát, že žádný přínos nemůže nezaměstnanost poskytnout. Nicméně, i nezaměstnanost své kladné stránky má. Pokud byste hned po absolvování školy museli přijmout první zaměstnání, které se vám naskytne, je velká pravděpodobnost, že nebudete spokojeni, zaměstnání vám nebude vyhovovat nebo dokonce bude-

te nešťastní, a to vše vede ke snížení produktivity. Naštěstí známe tzv. frikční nezaměstnanost, nepřijímáme tak hned první nabídku zaměstnání, ale snažíme se hledat mnohem vhodnější práci, která by odpovídala naší kvalifikaci a schopnostem. To je velkou výhodou pro zaměstnavatele, kdy si mohou vybírat z většího počtu potenciálních zaměstnanců. Takéž neustále se vyvíjející nové technologie nás vedou ke změně zaměstnání. Taková alokace technologie a pracovní síly zvýší efektivitu celé ekonomiky. (Liška, 2002, s. 398)

2.4 RIZIKOVÉ SKUPINY TRHU PRÁCE

Uplatnění na trhu práce je podmíněno řadou charakteristik, které ovlivňují naše postavení na trhu práce. Jedná se o věk, vzdělání, zdravotní stav a další. Tyto charakteristiky mají značný, s převahou negativní vliv na naše pracovní uplatnění. Tím, že tito uchazeči v mnoha případech nacházejí uplatnění spíše na sekundárním trhu práce, dotýká se jich nezaměstnanost většinou opakovaně. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 82)

- **Mladší věkové skupiny do 30 let**

Hlavními zástupci této skupiny jsou především absolventi středních a vysokých škol, kteří hledají své první zaměstnání. Tito jedinci zatím neměli téměř žádnou možnost získat nutnou a žádanou pracovní zkušenost, která je většinou hlavní podmínkou pro přijetí. Většina z nich nemá ani žádné pracovní návyky, neboť ještě neměli možnost do pracovního trhu vstoupit a nemají ani žádné důležité pracovní kontakty, které by jim tuto skutečnost usnadnily.

Pokud jde o absolventy vysokých škol, hraje při výběru prvního zaměstnání velkou roli ekonomické hledisko. Je to totiž období, kdy se jedinci snaží osamostatnit, založit vlastní rodinu, nebo dokonce ve své vlastní rodině již žijí, a proto jsou nuceni hledat pracovní nabídky s vyšším platovým příjmem. Nižší příjem jednoho z členů rodiny pak může ohrozit existenci všech jejích členů.

U absolventů středních škol a u mladistvých, kteří nevynakládají dostatečnou snahu o získání zaměstnání, často zaznamenáváme výchovné a psychologické problémy. Je to období, kdy by si měli osvojit základní pracovní návyky. A pokud se tak nestane, je velká pravděpodobnost, že těchto návyků nedosáhnou ani v dospělosti. To je poté směruje k sociálně patologickému chování, které může vést až k úplnému vyřazení ze společnosti, což přináší negativní důsledky jak na jedince samotného, tak na celou společnost.

Obzvláště pak u absolventů různých oborů, které nejsou v dnešní době žádané a populární, může nastat kvůli nedostatečné kvalifikaci problém s nalezením prvního zaměstnání. To může vést až k apatii a ztrátě motivace pro další hledání. Ztráta sebevědomí v takové situaci není nic neobvyklého.

Období rané kariéry poté vede jedince i k přijetí neuspokojivého pracovního místa, neboť výdaje a dluhy jsou často vysoké a nutnost příjmu je nevyhnutelná. Přijetí i méně zajímavého pracovního místa na dlouhodobý časový úsek pak vede k nespokojenosti, ztrátě vitality, lítosti, úzkosti a depresi. Špatná volba přináší také negativní důsledky v podobě ztráty vlastní specializace a kvalifikace, ke ztrátě odborných znalostí. Taktéž je důležité zmínit, že je vhodné dočasně přijmout i méně placenou práci, neboť je nezbytné obnovovat pracovní návyky a neztratit kontakt s lidmi.

Je velmi důležité, aby se takovým jedincům věnovala politika zaměstnanosti ve větší míře, neboť špatný základ v období přechodu od ukončení vzdělání k nástupu do pracovního poměru pak vede mladé lidi k celoživotním problémům. Stát by měl u těchto případů zakročit v podobě subvencí pro zaměstnavatele, rekvalifikací pro absolventy, pomoci při získávání prvního zaměstnání apod. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 81-85)

- **Starší lidé**

Starší lidé ve věku nad 41 let nesou ztrátu zaměstnání nejobtížněji. Tito lidé prožívají těžké chvíle plné nejistoty a strachu, neboť spolu se ztrátou zaměstnání rezignují i na společenskou aktivitu. Možnost získat zaměstnání v pokročilém věku je velmi nízká, a to si jedinci dobře uvědomují. Pro potenciální zaměstnavatele nejsou lidé staršího věku dostatečně „atraktivní“, a tak raději vybírají z řad mladších lidí, které si zaučí v daném oboru, a ti poté dokážou pracovat v plné síle. U starších lidí se taktéž vytrácí kreativita, neboť preferují klidnější a jistější situace, své chování si dokonale promyšlejí a snaží se minimalizovat riziko, kdy by mohlo okolí negativně reagovat.

„Čím je člověk starší, tím pevnější jsou jeho návykové stereotypy, a tím i obtížněji a pomaleji se přizpůsobuje novým životním situacím.“ (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 86)

Důsledky ztráty zaměstnání jsou velmi tíživé. Příjem, na který byli jedinci navyklí, se sníží, taktéž i celková životní úroveň, kvalifikace se pomalu, ale jistě vytrácí a sebedůvěra je mnohokrát na bodu mrazu. Tyto vlivy velmi špatně působí na fyzické i duševní zdraví jedinců. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 86-88)

- **Ženy**

Upřednostňování mužské pracovní síly má za následek horší uplatnění žen v zaměstnání. Ženy mají mnoho dalších povinností, musejí se postarat o domácnost, postarat se o děti a vykonávat další nezbytné povinnosti v našem životě. S tím souvisí řada problémů v zaměstnání. Jedná se o častou absenci z důvodu nemoci dítěte, absence způsobené celkovým vyčerpáním, což všechno vnímají zaměstnavatelé velmi negativně a častokrát se tato skutečnost odráží i v odměňování žen.

V extrémně těžké situaci se nacházejí matky v neúplných rodinách, jinak řečeno, matky samoživitelky. Ty mají velké problémy s celkovou sociální a životní situací.

Východiskem pro tyto ženy by se mohla stát zvýšená nabídka práce částečných úvazků, zvýšení počtu zaměstnání s pružnou pracovní dobou a stejně tak i zvýšení dostupné péče o jejich nezletilé potomky. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 88-89)

- **Zdravotně postižení lidé**

Jelikož lidé trpící některými zdravotními či duševními onemocněními mají změněné (a to převážně snížené) pracovní schopnosti, hledání zaměstnání je pro ně velmi složité. Obzvláště pak v dnešní době, kdy zaměstnavatelé kladou velký důraz na produktivitu práce a celkovou výkonnost. Tato situace často vede k neřešitelným problémům a následným starostem rodiny o člověka nejen handicapovaného, ale i nezaměstnaného. Zatímco systém sociálních podpor přináší těmto lidem materiální pomoc, společenská interakce coby významný stimul je zde na velmi nízké úrovni. To u zdravotně postižených lidí vyvolává pasivitu, apatii, ztrátu chuti do hledání zaměstnání, výčitky, nebo dokonce změnu nahlížení na sebe sama a vnímání se jako tíživého článku. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 89-90)

- **Lidé bez kvalifikace**

Značnou část nezaměstnaných osob tvoří lidé s prakticky nulovou pracovní kvalifikací. Jde často o velmi obtížně vzdělavatelné jedince, jejichž značnou pasivitu v souvislosti s hledáním zaměstnání nezřídka provází rizikové chování. Pramenem zmíněných problémů této části populace bývá již nesprávná výchova v rodinném prostředí, která se v negativním smyslu odchyluje od společenských standardů. A takto společensky „vyvržené“ osoby se dostávají do cyklického běhu sociální deviace, v němž se uzavírají možnosti vytváření hodnot v pracovním procesu a jejich příjmem bývají často jen dávky sociální podpory. Je

ale namísto uvést, že mezi lidmi bez kvalifikace se však nacházejí i takoví, kteří navzdory svým omezeným schopnostem naopak po zaměstnání touží a – byť neúspěšně – jej vyhledávají. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 90)

- **Národnostní menšiny**

Poměrně přirozeným problémem je z hlediska trhu práce zaměstnatelnost osob spadajících do národnostních či etnických menšin. Její obtížnost spočívá především v jazykových bariérách a kulturních zvycích, ale v neposlední řadě také izolovanosti samotných komunit. (Kotýnková, Němec, 2003, s. 154)

Kromě faktu, že nezanedbatelné procento příslušníků národnostních menšin tvoří již výše zmíněné osoby bez kvalifikace, potýká se trh práce v této oblasti ještě s další překážkou – s integrací. Vývoj společnosti mění nároky na pracovníky a členové některých národnostních menšin si z velké části udržují svá tradiční řemesla (např. romští brusiči nožů) bez o snahy rekvalifikaci. (Buchtová, Šmajš, Boleloucký, 2013, s. 91)

Tato riziková skupina se bude neustále rozrůstat obzvláště teď, v tak diskutované uprchlické krizi. Je potřeba této problematice věnovat pozornost více než kdy jindy.

3 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

V souvislosti s problémy nerovnovážnosti nabídky a poptávky práce je třeba zmínit se o politice zaměstnanosti. Jde o stálý, propracovaný systém metod a postupů, které směřují k vyrovnání pomyslných vah trhu práce. Samotný vznik této politiky je podmíněn snahou ekonomicky uvědomělých a vlivných osob o nastolení tržní harmonie, která vede k finančnímu, psychickému i fyzickému uspokojení potřeb těch lidí, jichž se problém týká. Těmito lidmi jsou všichni bez rozdílu rasy, pohlaví, zdravotního stavu, etnické příslušnosti apod. (Palán, 2002, s. 96)

V České republice se o výkon správy v oblasti politiky zaměstnanosti zabývají Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) a jednotlivé úřady práce.

Politika zaměstnanosti je aplikována v rovině aktivní, pasivní a politicko-hospodářské.

3.1.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Tato politika spočívá v působení na subjekty poptávky s efektem přímého vytváření pracovních míst, ať už trvalého nebo dočasného charakteru, nabízení příležitostí mladým absolventům škol a perspektivním lidem s vizemi, stejně jako realizování rekvalifikačních kurzů pro ty, kdo jeví snahu a vůli posunout se v profesním životě dále nebo do něj alespoň vůbec vkročit. Jak uvádí MPSV, jde především o následující nástroje:

- rekvalifikace
- investiční pobídky
- veřejně prospěšné práce
- společensky účelná pracovní místa
- příspěvek na zapracování
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program

Všechny tyto již zmíněné nástroje jsou doprovázeny řadou podmínek, které uchazeč musí splnit, aby mohl být zařazen do těchto příslušných opatření. S aktivní politikou zaměstnanosti je samozřejmě spojeno i poradenství. (MPSV, © 2009)

3.1.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Jde o podpůrnou funkci státního systému směřující k (dočasnému) poskytnutí ekonomických a sociálních jistot, jejímž smyslem je ulehčení existenčních problémů, omezujících schopnost subjektu plně se soustředit na uchycení se v systému pracovního trhu, např. pro-

střednictvím nástrojů výše zmíněné aktivní roviny politiky zaměstnanosti. (Kotýnková, Němec, 2003, s. 131-132)

Pasivní politiku nezaměstnanosti můžeme dále rozčlenit na dvě základní oblasti:

- zprostředkování zaměstnání lidem zaregistrovaným na úřadu práce
- výplata podpor v době nezaměstnanosti, finanční podpory při různých rekvalifikacích, poštovné za korespondenci týkající se zaměstnání apod. (MPSV, © 2009)

3.1.3 Politicko-hospodářská politika zaměstnanosti

Projevuje se hlavně realizací podpůrných programů, investičními pobídkami, podporou malých a středně velkých podnikajících osob atd. Veřejností patrně nejčastěji vnímaným státním subjektem působícím ve sféře politiky zaměstnanosti je již výše zmíněný Úřad práce České republiky. Právě tento orgán metodicky řídí, koordinuje a financuje opatření aktivní politiky zaměstnanosti. (Kotýnková, Němec, 2003, s. 131-132)

V problematice politicko-hospodářské politiky zaměstnanosti má velké pravomoci vláda, která ovlivňuje mzdové sazby, daně, vztahy se zahraničním trhem a mnoho dalšího, jako například:

- **Poskytování veřejných statků a služeb** – ve formě komplementů k výrobě a spotřebě soukromých statků poptávku po práci zvyšují, naopak však ve formě substitutů ve výrobě či spotřebě, neboť ty poptávku po práci snižují. Tudíž hlavní snahou vlády je snižování nezaměstnanosti, tedy poskytování těchto služeb ve formě komplementů, které napomáhají a zvyšují poptávku po práci.
- **Důchodová daň** – může nabídku práce snižovat i zvyšovat v závislosti na působení již zmíněného důchodového či substitučního efektu. Uvalení vysoké daně sníží náš důchod, sníží spotřebu statků, ale zvýší snahu pracovat a získat tak více peněz. Opačný případ nastane, pokud nám klesne čistý výnos z důchodu, což sníží i cenu volného času a ten lidé poté upřednostňují, substituuji za práci.
- **Dobývání renty na trhu práce** – renta je rozdíl mezi skutečnou mzdou a mzdou dostatečnou k udržení zaměstnance v současném zaměstnání. To znamená, že při zvýšených mzdách se zvyšují i renty. Zájem politiků o zvyšování renty státních zaměstnanců je pouze z důvodu znovuzvolení. Za růst této renty bojují profesní

skupiny pracovníků neboli odbory. Tento nástroj nevede k produktivní činnosti na trhu práce.

- **Licence** – neboli povolení k vykonávání určité činnosti, používá vláda k regulaci určitých odvětví nebo činností. Náklady na získání licencí jsou často vysoké, mnohokrát až do výše samotné renty a taktéž omezují počty pracovníků, kteří by mohli tuto činnost vykonávat. Do této skupiny řadíme též různé tarify a kvóty na dovážené zboží, což zvyšuje cenu dováženého zboží a lidé pak upřednostňují zboží domácí, což vede ke zvýšení poptávky po práci. Roste pak rovnovážná mzda i zaměstnanost.
- **Zákonná minimální mzda** – zavedením zákonné minimální mzdy vzroste množství nabídky práce, ovšem poptávka po práci klesne, neboť pokud minimální mzda převyší mzdu rovnovážnou, zaměstnavatelé nebudou mít dostatek financí pro všechny své stávající zaměstnance a to vede ke zvýšení nedobrovolné nezaměstnanosti. Firmy nemají zájem o zaměstnance, jejichž mezní produkt je nižší než minimální stanovená mzda, neboť právě díky těmto lidem vzniká ztráta. Čím je větší rozdíl mezi mzdou rovnovážnou a mzdou minimální, tím negativnější dopady to přináší efektivnímu rozdělení práce a zaměstnanosti. (Brožová, 2006, s. 74-80)

Švarcová ve své publikaci představuje trojici subjektů - tzv. tripartitu neboli Radu pro sociální dialog, jejímž posláním je uspokojivě řešit problémy spojené s efektivním využíváním potenciálu subjektů nabídky a poptávky na trhu práce.

- **Zaměstnanci**

Prvním ze zmíněných subjektů jsou zaměstnanci. Jejich základním cílem je dosažení co nejvyšších mezd za stabilního pracovního nasazení – současně s udržení si trvalého zaměstnání, v němž právě tohoto cíle dosahují. Zájmy zaměstnanců hájí odborové organizace.

- **Podnikatelé**

Na rozdíl od zaměstnanců podnikatelé zastávají opačný názor v souvislosti s odměňováním. Jejich ideálem je pracovitý, flexibilní zaměstnanec, který se neustále zdokonaluje, zdolává nové výzvy, graduje v tempu i intenzitě pracovního výkonu – to vše se stabilním platem. Jestliže se zaměstnanci obávají nezaměstnanosti, pak pro podnikatele platí do určité míry pravý opak. Jisté procento nezaměstnaných je pro podnikatele potenciálním ložis-

kem lidském kapitálu, jehož některé články jsou ochotny v nutných případech zastávat pracovní pozice za nižších platových podmínek. Toho zaměstnavatelé pochopitelně využívají, neboť tím dosahují snížení nákladů, jejichž investování do vhodných produktů vede ke zvýšení konkurenceschopnosti.

- **Stát**

Z hlediska tripartity zastává stát velmi zajímavou pozici. Nejenže je regulátorem vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, ale sám je v jistém smyslu zaměstnavatelem, protože zhruba každý šestý občan je zaměstnán ve státní sféře – ať ziskové, již tvoří státní podniky, či neziskové (zdravotnictví, školství atd.). Svým zaměstnancům poskytuje – díky povaze nabízených pracovních pozic – výhodu poměrně jistého a stálého výdělku, který se však na druhou stranu nemůže rovnat ziskům v soukromé sféře. Je to dáno faktem, že na rozdíl od soukromých subjektů se výdaje státu rozprostírají na mnohem širším poli potřeb, a to limituje platy státních zaměstnanců jak hmotně, primárně (na vyšší platy jednoduše nejsou finanční prostředky), tak sekundárně, z psychologického důvodu (veřejnost totiž jen velmi těžko ponese zvyšování platů úředníků v období, kdy z úsporných důvodů dochází ke zvyšování daňových sazeb, poplatků apod.). (Švarcová, 2009, s. 45-46)

Státní politika dosahuje následujících cílů:

- Dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou
- Produktivní využívání zdrojů pracovních sil
- Zabezpečení práva občanů na zaměstnání (Kotýnková, Němec, 2003, s. 132)

Uvedené cíle státní politiky korespondují s praktickou částí naší práce. Snahu dosahovat rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou stát usměrňuje mimo jiné i regulací počtu přijímaných žáků a potřebným výběrem oborů středního školství. S tím pak souvisí i produktivní využívání zdrojů pracovních sil čerpaných z řad absolventů středních škol a učilišť.

Na závěr této kapitoly přidáváme slova ze zahraniční knihy: „*It is not a big secret that when politicians and policymakers are speaking of challenges, they are actually referring to serve problems that are very difficult to handle.*“ (Ester, 2015, s. 1)

4 SEKUNDÁRNÍ STUDIUM

Za Sekundární studium považujeme v České republice středoškolské vzdělání, které navazuje na vzdělání základní. Podle zákonných norem je účelem sekundárního vzdělání připravit žáky na další navazující studium nebo na kvalifikovaný výkon povolání. Sekundární studium má dva základní pilíře. První pilíř je všeobecného charakteru a druhý zase odborného charakteru. Úspěšné ukončení středoškolského vzdělání může nastat:

- maturitní zkouškou
- výučním listem
- závěrečnou zkouškou

4.1 Stupně středního vzdělání

4.1.1 Nižší střední vzdělání

Úspěšným zakončením středního vzdělání nedosahuje absolvent maturitního certifikátu ani výučního listu, ale vysvědčení o absolvování středního vzdělání. Délka toho stupně vzdělání trvá obvykle jeden až dva roky. Je typický pro dvě následující kategorie.

- Střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu – jedná se například o obor zubní instrumentářka či pečovatelské služby, kdy doba vzdělání trvá obvykle dva roky.
- Vzdělávání v praktických školách – jde o jednoleté či dvouleté studium pro žáky především se zdravotním postižením. Tento obor nemá za úkol připravit žáky na profesní život, ale osvojit si základní dovednosti pro běžný život, popřípadě osvojit si základní schopnosti pro nenáročnou práci, častokrát ve výrobě, případně i službách. (Národní ústav pro vzdělávání, ©2011- 2016)

4.1.2 Střední vzdělání s výučním listem

Jedná se o dvouleté až tříleté studium, které je ukončeno výučním listem. Jsou nám známy dvě kategorie.

- Střední odborné vzdělání s výučním listem – klasické tříleté „učňovské“ vzdělání ukončené výučním listem, dále pak možnost nástavbového studia, v délce dvou let zakončeného maturitní zkouškou. Zástupci této kategorie jsou například obor Prodavač, či obor Mechanik opravář motorových vozidel.

- Nižší střední odborné vzdělání – obory dvouleté či tříleté zakončené taktéž výučním listem, nižší požadavky na žáky jak ve směru všeobecném, tak i v konkrétním oborovém. Tohoto druhu vzdělání často využívají absolventi speciálních základních škol. Tento stupeň studia připravuje své žáky na výkon jednoduchých manuálních prací – obor textilní a oděvní výroba, či potravinářské práce.

4.1.3 Maturitní vzdělání

Maturitního vzdělání můžeme dosáhnout hned několika cestami.

- Úplné střední vzdělání s maturitou – čtyřleté studium zakončené maturitní zkouškou, předpokladem u tohoto typu vzdělání je další studium na vysoké či vyšší škole. Jsou to například obory sociální činnosti, elektrotechniky či ekonomie.
- Úplné střední odborné vzdělání s vyučením i s maturitou – vzniklo z dřívějších tříletých výučních oborů. Primárně slouží studentům, které se snaží připravit na nenáročná dělnická povolání či na nižší řídicí pozice. Jako zástupce této kategorie si uvedeme obor Mechanik strojů a zařízení.
- Úplné střední všeobecné vzdělání – všeobecná neprofesní příprava na vysokou či vyšší školu. Toto vzdělání je prováděno v různých typech gymnázií, v závislosti na počtu let.
 - čtyřletá gymnázia
 - šestiletá gymnázia
 - osmiletá gymnázia
- Vyšší odborné vzdělání v konzervatoři – pro studium v této kategorii musí jednotlivci splňovat podmínky vysokého talentu. V závislosti na oboru jde o šestileté až osmileté studium, kdy absolventi obdrží vysvědčení o absolutoriu, což stačí k tomu, aby mohli používat titul diplomovaný specialista (Dis.). Toto studium je taktéž možno zakončit maturitní zkouškou. Zástupcem šestiletého oboru je například Hudba a oboru osmiletého obor Tanec. (Národní ústav pro vzdělávání, ©2011-2016)

Všechny tyto typy vzdělání se uskutečňují v následujících typech institucí:

- Gymnázia
- Střední odborné školy
- Střední odborné učiliště
- Konzervatoře (MŠMT, © 2006-2016)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ZLÍNSKÝ KRAJ

5.1 Charakteristika Zlínského kraje

Zlínský kraj vznikl dne 1. ledna roku 2000 sloučením okresů Zlín, Kroměříž, Uherské Hradiště a Vsetín. Před tímto ustanovením okresy Zlín, Kroměříž a Uherské Hradiště patřily do Jihomoravského kraje a Vsetín, jako jediný ze současných okresů, náležel kraji Severomoravskému. V příložené mapce (obrázek č. 1) můžeme nahlédnout na členění Zlínského kraje a na hranice jeho jednotlivých oblastí. Z pohledu celorepublikového pak leží Zlínský kraj na jihovýchodě České republiky. Jeho východní část tvoří hranici se Slovenskem. Krajským a zároveň i administrativním centrem je město Zlín. Rozloha kraje činí 3 963 kilometrů čtverečních, čímž se řadí mezi menší kraje naší republiky. Konkrétně zaujímá pozici čtvrtého nejmenšího kraje v ČR.

Obrázek 1 – Členění Zlínského kraje

Zdroj: Zlín region in Brussels, 2015

Počet obyvatel Zlínského kraje k 31. 12. 2014 činil 585 261 obyvatel.

Rozdělení Zlínského kraje dle počtu obyvatel

Graf 2 – Rozdělení Zlínského kraje dle počtu obyvatel

Vlastní zpracování dle Statistické ročenky Zlínského kraje, 2015

Nejvíce obyvatel v kraji žije na území bývalého zlínského okresu. To je předvídatelné, neboť Zlín je krajskou metropolí a taktéž městem s největší rozlohou. Dále následuje Vsetínsko a vzápětí za ním Uherskohradištsko. Nejméně obyvatel pak žije na území někdejšího Kroměřížského okresu.

Území Zlínského kraje je převážně kopcovité, tvořené pahorkatinami a pohořími. Obdělávání půdy je zde tedy velmi obtížné – proto zde není zemědělství příliš rozšířené. Naopak nejvíce zemědělské půdy se rozprostírá okolo Uherského Hradiště, a to téměř 58 000 ha, z nichž až 70% tvoří půda orná. Zcela odlišné rozčlenění půdy je okolo Vsetína, kde více než 64% tvoří půda nezemědělská, především lesy a louky. (Statistická ročenka Zlínského kraje, 2015, s. 21-25)

Rok 2001 byl pro Zlínský kraj velmi důležitý, jelikož byla ve Zlíně založena první vysoká škola – Univerzita Tomáše Bati. Tímto okamžikem se město Zlín stalo městem studentským a dostalo se tak do povědomí mnoha mladých lidí. Taktéž se Univerzita Tomáše Bati stala jedním z větších zaměstnavatelů ve Zlínském kraji. V témže roce navíc vznikla ve Zlíně průmyslová zóna, která byla rychle využita domácími i zahraničními investory zabývajícími se jak výrobou, vývojem i distribucí domácích potřeb či komponentů pro automobily, tak zpracováním plastů a kovů. Své sídlo ve Zlínském kraji našlo mnoho společností se zaměřením na strojírenství, gumárenství, či plastikářský průmysl. Nelze opomenout ani průmysl elektrotechnický, kožedělný nebo chemický. Vždyť i u těchto odvětví zaznamenává Zlínský kraj dlouhodobou tradici. Za důležité zaměstnavatele považujeme takové instituce a organizace jako jsou například Nemocnice Tomáše Bati, Nemocnice Atlas, Zlínská poliklinika a mnoho dalších. Nemalý rozkvět zde nastal i v oblasti služeb – konkrétněji v provozování hotelů, obchodů, nákupních center, nejrůznějších salonů a jiných služeb. Dokonce až světové proslulosti dosáhl Zlín díky svým vývojovým a výzkumným pracovištím. Můžeme si bez ostychu dovolit říci, že kraj disponuje adaptabilní a zručnou pracovní silou.

Zlínským krajem procházejí dvě strategicky významné železniční tratě pro provoz mezinárodních i regionálních vlaků, expresů či rychlíků. Rozvětvení kolejnic je dostačující, avšak na některých místech našeho kraje zůstaly bohužel nedostavěné. Silniční doprava na tomto území je naopak poměrně neuspokojivá. Potenciálním zlepšením by mělo být napojení regionu na evropský silniční systém stavbou dalšího úseku dálnice D1, která se v nynější

době již realizuje. V plánu je také zlepšení dopravní dostupnosti menších okolních měst a obcí. Vodní doprava je velmi málo rozvinutá a slouží spíše k rekreačním účelům.

Jednou z pozoruhodností kraje je i setkání tří národopisných celků – Valašsko, Slovácko a Haná, kde nadále přetrvává mimořádně silná lidová kultura. Taktéž se zde koná mnoho společenských událostí, díky čemuž se ve Zlínském kraji objevují alespoň střípky cestovního ruchu. Velmi silným zástupcem těchto událostí je Mezinárodní festival filmů pro děti a mládež ve Zlíně, Letní filmová škola v Uherském Hradišti, Forfest – festival folklorní hudby konaný v Kroměříži, Liptálské slavnosti, Jízda králů ve Vlčnově, či notoricky známá Barum rallye Zlín obdivovaná milovníky aut a rychlosti. (Proxima Bohemia, 2014, s. 4-11)

V následujícím výčtu najdeme firmy, které ve zlínském měřítku považujeme za velké zaměstnavatele:

- Continental Barum, s.r.o.
- Krajská nemocnice T. Bati, a. s.
- MITAS a.s.
- Česká zbrojovka, a.s., Uherský Brod
- ON SEMICONDUCTOR CZECH REPUBLIC
- Uherskohradištská nemocnice a.s.
- Fatra, a.s.
- Aircraft Industries, a.s.
- DEZA, a.s.
- Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
- Sociální služby Uherské Hradiště, příspěvková organizace
- Austin Detonator s. r. o.
- Hamé s.r.o.
- TON a.s.
- Gumárny Zubří a.s.
- TES VSETÍN s.r.o.

5.2 Nezaměstnanost ve Zlínském kraji

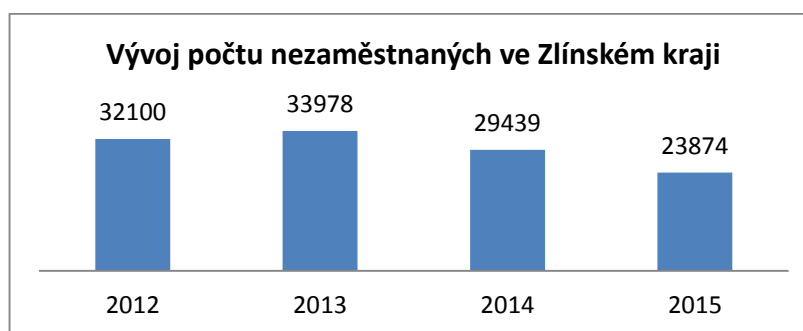
Nezaměstnanost dle výpočtů Českého statistického úřadu (ČSÚ, 2015) činila roku 2015 ve Zlínském kraji 5,82%, čímž se kraj umístil na 7. místě s nejnižší nezaměstnaností. (viz tabulka č. 1). Ve srovnání s předešlými lety došlo ke snížení nezaměstnanosti a k výraznému nárůstu počtu volných pracovních míst. (viz graf. č. 3)

Tabulka 1 – Podíl nezaměstnaných v ČR

Kraj	Podíl nezaměstnaných v %
Hlavní město Praha	4,51
Středočeský kraj	5,45
Jihočeský kraj	4,57
Plzeňský kraj	4,52
Karlovarský kraj	6,97
Ústecký kraj	9,4
Liberecký kraj	6,45
Královéhradecký kraj	4,79
Pardubický kraj	4,63
Kraj Vysočina	5,6
Jihomoravský kraj	6,78
Olomoucký kraj	6,84
Zlínský kraj	5,82
Moravskoslezský kraj	8,56

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2015

Pro lepší představu uvádíme graf č. 3, znázorňující vývoj počtu nezaměstnaných ve Zlínském kraji pro roky 2012 až 2015.

Graf 3 – Vývoj počtu nezaměstnaných ve Zlínském kraji

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistické ročenky Zlínského kraje, 2015

Pro další analýzu používáme údaje ze statistické ročenky Zlínského kraje za rok 2015 (Statistická ročenka Zlínského kraje, 2015). Nezaměstnanost ve Zlínském kraji činila 7,36%, což je mnohem vyšší číslo než údaj z roku 2015, z čehož vyplývá optimistická zpráva o

snižující se nezaměstnanosti. Pomocí následující tabulky č. 2, můžeme porovnat výši nezaměstnanosti v jednotlivých okresech.

Tabulka 2 – Procentuální nezaměstnanost ve Zlínském kraji dle okresů

	Podíl nezaměstnaných v %
Zlínský kraj	7,36
Zlín	6,50
Vsetín	8,53
Kroměříž	8,58
Uherské Hradiště	6,43

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistické ročenky Zlínského kraje, 2015

Nejmenší procento nezaměstnaných je na území Uherského Hradiště, kde míra nezaměstnanosti nedosahuje ani 6,5%, vzápětí s rovnými 6,5% následuje Zlín, dále Vsetín a nakonec Kroměříž, kde míra nezaměstnanosti dosahuje téměř 8,6%.

Tabulka 3 – Struktura nezaměstnaných uchazečů ve Zlínském kraji dle vzdělání

	Bez vzdělání	Základní	Vyučení	Střední bez maturity	Vyučení s mat.	Úplné stř. všeobecné s mat.	Úplné stř. odborné s mat.	Vyšší	Vysokoškolské
Zlínský kraj	18	5240	12999	994	1879	877	5083	260	2089
Zlín	1	1393	3569	269	532	273	1649	80	728
Vsetín	9	1479	3793	263	614	236	1376	60	490
Kroměříž	2	1306	2782	291	294	170	1054	69	408
Uherské Hradiště	6	1062	2855	171	439	198	1004	51	463

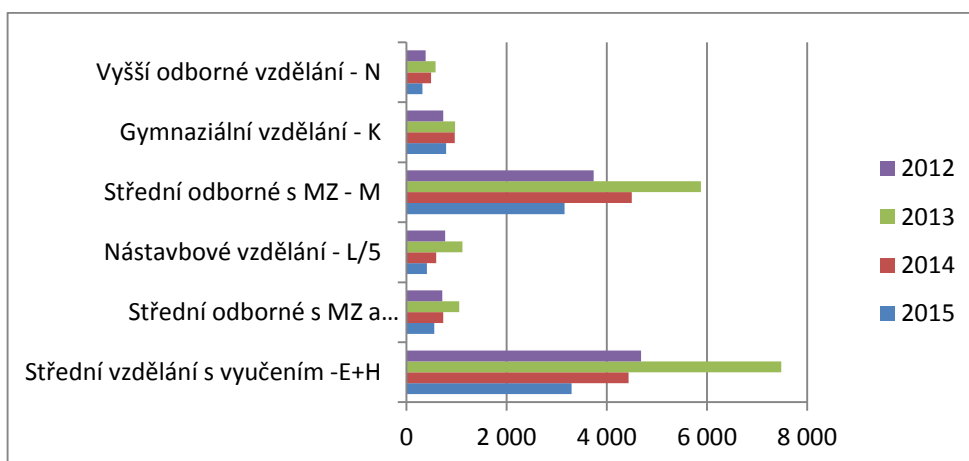
Zdroj: vlastní zpracování dle Statistické ročenky Zlínského kraje, 2015

V tabulce č. 3 uvádíme strukturu množství uchazečů o zaměstnání nezařazených podle vzdělání a okresu. Vzdělání je u uchazečů o pracovní pozici velmi důležitým měřítkem, neb velkou měrou ovlivňuje uplatitelnost na trhu práce. Jak znázorňuje tabulka č. 3, nejvíce nezaměstnaných uchazečů bez vzdělání je na Vsetínsku, taktéž i nejvíce lidí se vzděláním základním a osob vyučených. Nejvyšší počet nezaměstnaných uchazečů se středoškolským vzděláním bez maturity je na Kroměřížsku, vyučených s maturitou na Zlínsku, taktéž i s úplným středním a odborným vzděláním, vyšším i vysokoškolským. Největší počet nezaměstnaných uchazečů tvoří uchazeči vyučení, následují osoby se vzděláním základním a na třetí pozici se umístili lidé s úplným středním odborným vzděláním s maturitou.

Pro lepší a komplexnější představu o problematice nezaměstnanosti zmíníme i procenta míry nezaměstnanosti absolventů středních škol v ČR pro rok 2015:

- Absolventi středního odborného vzdělání s výučním listem – 12,6%
- Absolventi nižšího středního odb. vzdělání s výučním listem – 21,7%
- Absolventi středního odb. vzdělání s maturitou a odbor. výcvikem – 13,2%
- Absolventi nástavbového vzdělání – 15,2%
- Absolventi středního odb. vzdělání s maturitou – 9,6%
- Absolventi gymnaziálního vzdělání – 3,8%
- Absolventi vyššího odborného vzdělání – 7,5% (Infoabsolvent.cz, © 2015)

Pro ještě lepší znázornění přidáváme graf č. 4 – vývoj počtu nezaměstnaných absolventů dle jednotlivých let 2012, 2013, 2014, 2015.

Graf 4 – Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů v ČR

Vlastní zpracování dle portálu MPSV

Z grafu jednoznačně vyplývá, že nejhorší situace na trhu práce byla pro všechny absolventy v roce 2013, což se dalo očekávat. Situace v roce 2013 totiž nebyla příznivá téměř pro žádné subjekty na trhu práce. Největší počet uchazečů o zaměstnání zaznamenáváme mezi osobami s vyučením. Naopak nejpříznivější situace ze všech předchozích let byla roku 2015.

Uvedme i informace pro rok 2016 získané z ústního rozhovoru se zaměstnancem Úřadu práce:

„Ke konci února 2016 bylo na krajské pobočce ÚP ČR ve Zlíně evidováno 1 307 absolventů škol všech stupňů vzdělání a mladistvých, jejich počet klesl ve srovnání s předchozím

měsícem o 36 osob a ve srovnání se stejným měsícem minulého roku byl nižší o 243 osob. Na celkové nezaměstnanosti se podíleli 5,4 %.“

Tato informace evokuje patrné zlepšení situace na trhu práce pro rok 2016 pro všechny absolventy škol.

6 ANALÝZA PROFESNÍ ORIENTACE STUDENTŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

Analýza profesní orientace studentů středních škol ve Zlínském kraji byla provedena na základě dotazníkového šetření probíhajícího v období od 25. 10. 2014 do 25. 11. 2014. Studenti odpovídali na otázky dotazníku umístěného na webových stránkách <http://www.vvpo.cz/>. Dotazník byl vyvinut v rámci řešení projektu Technologické agentury České republiky s názvem „Výzkum vývoje profesní orientace studentů středních škol s ohledem na parametrizaci jejich dalšího studia a trh práce“ (Dohnalová, 2015)

Výsledky byly následně stručně konfrontovány se zaměstnancem zlínské pobočky Úřadu práce České republiky formou krátkého strukturovaného rozhovoru. Díky tomu jsme mohli následně porovnat profesní orientaci studentů Zlínského kraje s požadavky trhu práce.

6.1 Výzkumná část práce

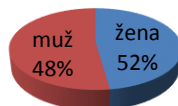
Konkrétnější metodika šetření již byla zmíněna v kapitole Cíle a metody zpracování práce. Šetření se zúčastnilo celkem 2 156 respondentů, kterými byli studenti posledních ročníků středních škol ve Zlínském kraji. Rozčlenění respondentů dle okresů uvádíme v následující tabulce č. 4.

Tabulka 4 – Struktura respondentů Zlínského kraje dle okresů

Zlínský kraj	počet
Zlín	844
Vsetín	436
Kroměříž	365
Uherské Hradiště	511

Nejvíce zástupců Zlínského kraje je na Zlínsku, dále na Vsetínsku, Uherskohradištsku a nejméně na Kroměřížsku.

Struktura respondentů ve Zlínském kraji

Graf 5 – Struktura respondentů ve Zlínském kraji dle pohlaví

Rozdělení respondentů dle pohlaví je zobrazeno v grafu č. 5. Výzkumu se zúčastnilo 52% žen a 48% mužů. Poměr žen vůči mužům je tedy téměř vyrovnaný.

6.2 Výsledky šetření

6.2.1 Profesní orientace v souladu se studovaným oborem

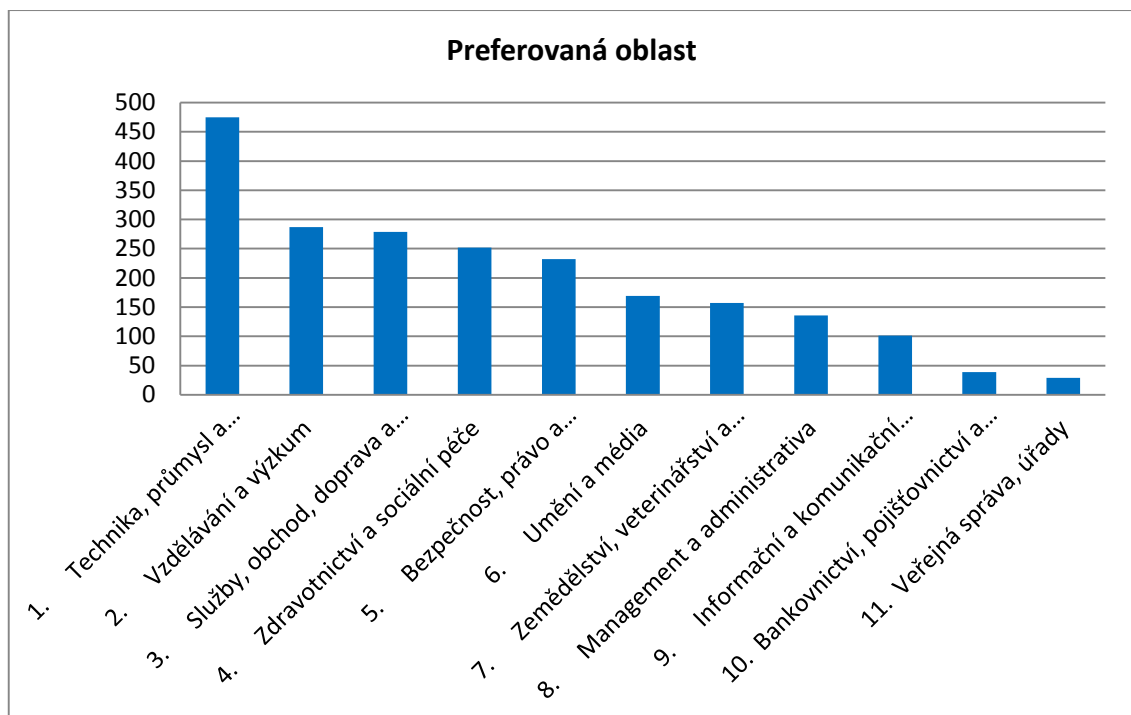
Preferované oblasti povolání

Dotazník obsahoval seznam 307 základních povolání, která jsou typická pro český trh práce. Studenti posledních ročníků středních škol měli možnost zvolit jedno povolání, kterému by se v budoucnu chtěli věnovat, k němuž mají určitý vztah, nebo se o dané povolání nějakým způsobem zajímají. Nejčastěji respondenti volili z celkového výběru povolání spadající do skupiny technika, průmysl a stavebnictví. Méně často byla volena povolání ze skupiny vzdělávání a výzkum, nejmenšímu zájmu se naopak dostává skupině veřejná správa, úřady, jak je patrné z následující tabulky č. 5.

Tabulka 5 – Preferované oblasti ve Zlínském kraji

Oblast povolání	Četnost výběru
1. Technika, průmysl a stavebnictví	475
2. Vzdělávání a výzkum	287
3. Služby, obchod, doprava a cestovní ruch	279
4. Zdravotnictví a sociální péče	252
5. Bezpečnost, právo a ozbrojené složky	232
6. Umění a média	169
7. Zemědělství, veterinářství a životní prostředí	157
8. Management a administrativa	136
9. Informační a komunikační technologie	101
10. Bankovníctví, pojišťovnictví a další finanční služby	39
11. Veřejná správa, úřady	29

V následujícím grafu č. 6 představujeme oblasti, do kterých zvolená povolání spadají, tak, aby bylo možno čtenáři umožnit jasný a transparentní vhled do této problematiky.

Graf 6 – Preferované oblasti ve Zlínském kraji

Preferované oblasti si pro lepší představu rozčleníme do užších okruhů na Zlínsko, Vsetínsko, Kroměřížsko a Uherskohradištsko.

V této tabulce č. 6 objevujeme několik disproporcí týkajících se rozličnosti následujících okresů. První takovou disproporcí je možno vidět již u první oblasti technika, průmysl a stavebnictví. Na Vsetínsku tuto oblast preferuje 44% respondentů, ovšem na Kroměřížsku pouhých 6%. Vzdělání a výzkum jsou s hodnotou 21% nejvíce oblíbené na Kroměřížsku, a to s relativně velkým náskokem před Zlínskem, kde tuto oblast preferuje pouze 14% studentů. Co se oblasti služeb, obchodu, dopravy a cestovního ruchu týká, je v popředí Uherské Hradiště. Stejně tak jako u zdravotnictví a sociální péče, v nichž se procentuálně nachází společně se Zlínskem. Oblast bezpečnosti, práva a ozbrojených složek je nejvíce v rozkvětu na Kroměřížsku. Za kladný důsledek diferenciací považujeme fakt, že každý okres vyčnívá v nějaké oblasti, což danému okresu přináší specifické pracovní pozice a celkovou vyspělost v určitém směru. Taktéž je zřejmé, že některé okresy zahrnují procentuální prvenství ve více oblastech.

Tabulka 6 – Preferované oblasti ve Zlínském kraji dle okresů

<i>údaje v %</i>	Průměr	Zlín	Vsetín	Kroměříž	UH
Technika, průmysl a stavebnictví	22%	20%	44%	6%	18%
Vzdělávání a výzkum	13%	14%	9%	21%	9%
Služby, obchod, doprava a cestovní ruch	13%	16%	6%	8%	18%
Zdravotnictví a sociální péče	12%	13%	11%	8%	12%
Bezpečnost, právo a ozbrojené složky	11%	9%	6%	21%	9%
Umění a média	8%	9%	3%	12%	6%
Zemědělství, veterinářství a životní prostředí	7%	4%	10%	13%	6%
Management a administrativa	6%	6%	5%	5%	9%
Informační a komunikační technologie	5%	5%	2%	3%	7%
Bankovníctví, pojišťovnictví a další finanční služby	2%	1%	1%	2%	3%
Veřejná správa, úřady	1%	1%	1%	2%	1%

Pro zajímavost uvádíme nejčastěji a nejméně často zvolené konkrétní povolání za celý Zlínský kraj, viz tabulka č. 7. Nejčastěji zvolenými preferovanými povoláními jsou lékař, stavební inženýr a advokát. Dále velmi často zvolenými povoláními jsou psycholog, strojní inženýr, učitel střední školy a programátor. Preferovaná povolání studenti vybírali napříč různými obory.

Tabulka 7 – Preferovaná povolání ve Zlínském kraji

Povolání vybrané jako preferované	Četnost výběru
Lékař	76
Stavební inženýr	65
Advokát	59
Psycholog	53
Strojní inženýr	49
Učitel střední školy	47
Programátor	45
Veterinář	44
Učitelka mateřské školy	43
Výzkumný pracovník v oblasti přírodních věd	41

Nejméně preferovaná povolání zvolil vždy pouze jeden respondent. Jde o 37 následujících povolání. Údaje uvádíme za celý Zlínský kraj, viz tabulka č. 8.

Tabulka 8 – Nejméně preferovaná povolání ve Zlínském kraji

Dřevomodelář	Úvěrový pracovník
Technik gumárenské a plastikářské výroby	Památkář
Lahůdkář	Vedoucí v poštovním provozu
Strážný vězeňské stráže	Hydrolog
Zlatník a klenotník	Vedoucí zájezdu
Dispečer v železniční dopravě	Aranžér
Mistr teplárny	Celník
Korektor ve vydavatelství	Manikérka a nehtová designérka
Krupiér	Řezník a uzenář
Instruktor plavání	Dispečer v silniční dopravě
Montážník nábytku	Vizážistka
Správce památkových objektů	Pokladní
Lesní technik myslivec	Vlakvedoucí
Letecký mechanik	Správce databází
Fakturant	Technik v potravinářství
Umělecký řezbář	Nástrojář
Likvidátor škod z pojištění osob	Optik
Umělecký truhlář	Kosmetička
Člen horské služby	

Studované obory

Analýzu oborů, které studenti nejčastěji studují, budeme provádět v následujícím kroku. Analýzu opět rozčleníme pro lepší přehlednost dle bývalých okresů. Naším cílem je zjistit, zda existuje souvislost mezi preferovanými oblastmi a studovanými obory.

V následující tabulce se nachází 10 nejčastěji studovaných oborů na Zlínsku.

Tabulka 9 – Nejčastěji studované obory na Zlínsku

	počet	%
Gymnázium	315	37,32%
Gastronomie	85	10,07%
Ekonomické obory	61	7,23%
Zdravotnické obory	49	5,81%
Elektrotechnika	43	5,09%
Stavebnictví	43	5,09%
Kadeřnictví	42	4,98%
Technické lyceum	41	4,86%
Strojírenství	34	4,03%
Předškolní a mimoškolní pedagogika	21	2,49%

Nejčastěji studovaným oborem na Zlínsku jsou gymnázia s 37,32%. To se dalo očekávat, neboť vzdělávání se v podobných typech institucí je v poslední době jedno z nejoblíbenějších a nejprestižnějších typů studia. Vzdělávání v gymnáziích je velmi často značně všeobecné. Studenti získávají mnoho informací z různých oblastí a mají tak dostatečný čas na promyšlení toho, jakou životní cestou by se chtěli do budoucna vydat a v jakém oboru se budou nadále zdokonalovat. Předpokladem studia gymnázia je další návaznost na vysokou školu. Následuje gastronomie s 10,07%, kde ukončení studia nastává většinou získáním výučního listu nebo maturitní zkouškou. Dalším oborem je ekonomika se 7,23%. U těchto studentů se dá předpokládat zájem o vysokoškolské studium. Čtvrté místo zaujaly obory ve zdravotnictví s 5,81%, páté místo obory v elektrotechnice. Následují stavebnictví, kadeřnictví, technická lycea, strojírenství a jako poslední obory předškolní a mimoškolní pedagogika.

Pokud máme srovnat preferovaná povolání s obory studovanými na Zlínsku, viz *tabulka č. 6*, tak prvenství v preferovaných oblastech získává oblast techniky, průmyslu a stavebnictví. Technické lyceum i stavebnictví se s přehledem dostaly do deseti nejstudovanějších oborů (viz *tabulka č. 9*), což je jistě dobrá zpráva a můžeme v tomto případě konstatovat, že zde existuje souvislost mezi studovaným oborem a preferovanou oblastí. Je také důležité zmínit, že i studenti gymnázií se mohou rozhodnout pro následující studium technických oborů.

Služby, obchod, doprava a cestovní ruch získaly druhé místo v naší tabulce preferovaných oblastí. V souvislosti se studovanými obory do této kategorie můžeme zařadit gastronomii. Ta se stala druhým nejčastěji studovaným oborem na Zlínsku – to naznačuje souvislost mezi studovaným oborem a preferovanou oblastí.

Třetí preferovanou oblastí na Zlínsku je vzdělání a výzkum. Spadá sem studium gymnázií i oborů předškolní a mimoškolní pedagogiky. V tomto případě opět existuje souvislost mezi preferencemi a studovanými obory.

V následující tabulce se nachází 10 nejčastěji studovaných oborů Vsetínska.

Tabulka 10 - Nejčastěji studované obory na Vsetínsku

	počet	%
Gymnázium	113	25,92%
Stavebnictví	62	14,22%
Strojírenství	49	11,24%
Truhlář	30	6,88%
Technické zařízení budov	27	6,19%
Ekologie	23	5,28%
Agronom	22	5,05%
Podnikání	15	3,44%
Instalatér	14	3,21%

Nejčastěji studovaným oborem je i na Vsetínsku gymnázium s 25,92%. Ovšem ve srovnání se Zlínskem dosahuje podíl studentů gymnázií až o 11,4% méně. Druhým nejčastějším oborem se stalo na Vsetínsku stavebnictví s 14,22%, dále strojírenství s 11,24% a poté obory, které dosáhly hodnot nižších než 7% - truhlář, technické zařízení budov, ekologie, agronom, podnikání a instalatér.

Na Vsetínsku zvítězila preferovaná oblast techniky, průmyslu a stavebnictví s velkým náskokem před všemi ostatními oblastmi, viz tabulka č. 6. V tomto případě je zřejmá souvislost mezi studovanými a preferovanými obory. Stavebnictví se umístilo dokonce na druhém místě v oborech, které studenti na Vsetínsku nejčastěji studují, strojírenství na místě třetím a studenti gymnázií, u kterých je částečně taktéž možný předpoklad dalšího studia v technických oborech dokonce na místě prvním. Taktéž zde vidíme zástupce oboru technické zařízení budov, které můžeme taktéž zařadit do této oblasti.

Druhou nejpreferovanější oblastí povolání je na Vsetínsku zdravotnictví a sociální péče. Tento obor se nám však do desítky nejoblíbenějších oborů nevešel. Je však důležité zmínit, že zdravotnické obory mají taktéž na Vsetínsku značné zastoupení, tudíž nemůžeme tvrdit, že jsme zjistili jakýsi nesoulad.

Třetí nejpreferovanější oblastí je zemědělství, veterinářství a životní prostředí. V porovnání s naší tabulkou nejčastěji studovaných oborů vidíme v tabulce velké zastoupení oboru ekologie a dokonce i oboru agronom. Můžeme tedy říct, že na Vsetínsku existuje značná souvislost mezi studovanými obory a preferencemi.

V následující tabulce se nachází 10 nejčastěji studovaných oborů Kroměřížska.

Tabulka 11 - Nejčastěji studované obory na Kroměřížsku

	počet	%
Gymnázium	93	25,48%
Bezpečnostně právní činnost	81	22,19%
Veterinářství	63	17,26%
Předškolní a mimoškolní pedagogika	37	10,14%
Ekonomie	37	10,14%
Hudba	27	7,40%
Analýza potravin	8	2,19%
Hotelnictví	7	1,92%
Pečovatelské služby	5	1,37%
Prodavač	5	1,37%

V souladu s možným očekáváním, i na Kroměřížsku zaujalo první pozici gymnázium s 25,48%, což je ale nejméně ze všech analyzovaných okresů. Druhé místo obdržel obor bezpečnostně právní činnost s 22,19% a následně veterinářství s 17,26%. Více než 10% dosahují obory předškolní a mimoškolní pedagogika a ekonomie. Dále se do deseti nejstudovanějších dostaly taktéž obory hudba, analýza potravin, hotelnictví, pečovatelské služby a prodavač.

Se stejným procentem se na prvním místě v preferované oblasti na Kroměřížsku umístila oblast bezpečnost, právo a ozbrojené složky, společně se vzděláváním a výzkumem s 21%, což odpovídá i naší analýze, viz tabulka č. 6.

Místo druhé zaujímá oblast zemědělství, veterinářství a životního prostředí. Tomuto odpovídá i náš třetí nejvíce studovaný obor – veterinářství.

Třetí pozici zaujímá na Kroměřížsku oblast umění a média, která se zatím v žádném okrese neobjevila. Dokonce obor zpěv a hudba se 7,40% se objevily pouze v tomto okrese. Opět můžeme říci, že i v tomto okrese existuje značná souvislost mezi studovanými obory a preferovanými oblastmi.

V následující tabulce se nachází 10 nejčastěji studovaných oborů Uherskohradištska.

Tabulka 12 - Nejčastěji studované obory na Uherskohradištsku

	Počet	%
Gymnázium	137	26,81%
Ekonomie	60	11,74%
Hotelnictví	48	9,39%
Zdravotnické obory	43	8,41%
Elektrotechnika	33	6,46%
Gastronomie	27	5,28%
Informační technologie	25	4,89%
Strojírenství	22	4,31%
Cukrářství	20	3,91%
Podnikání	15	2,94%

I na Uherskohradištsku nejvíce studentů studuje gymnázium – 26,81%. Ekonomii studuje necelých 12% studentů, hotelnictví 9,39% a elektrotechniku 6,46%. Největší zastoupení zdravotnictví je právě na Uherskohradištsku, reprezentováno 8,41%. Obory gastronomie dosahují 5,28%, informační technologie, strojírenství, cukrářství a podnikání se umístily ve druhé polovině.

V souvislosti s preferovanými oblastmi našich respondentů se na první pozici umísily opět dvě oblasti: technika, průmysl a stavebnictví spolu s oblastí služby, obchod, doprava a cestovní ruch, viz tabulka č. 6. Třetí nejčastěji studovaný obor hotelnictví a šestý gastronomie tomu i odpovídají. Co se týká techniky, průmyslu a stavebnictví, zástupci této oblasti se nachází na pátém, sedmém a osmém místě v pořadí nejčastěji studovaných oborů na Uherskohradištsku.

Druhou nejčastěji preferovanou oblastí je zdravotnictví a sociální péče. To odpovídá i naší analýze. Zdravotnické obory se objevily na čtvrtém nejčastěji studovaném místě.

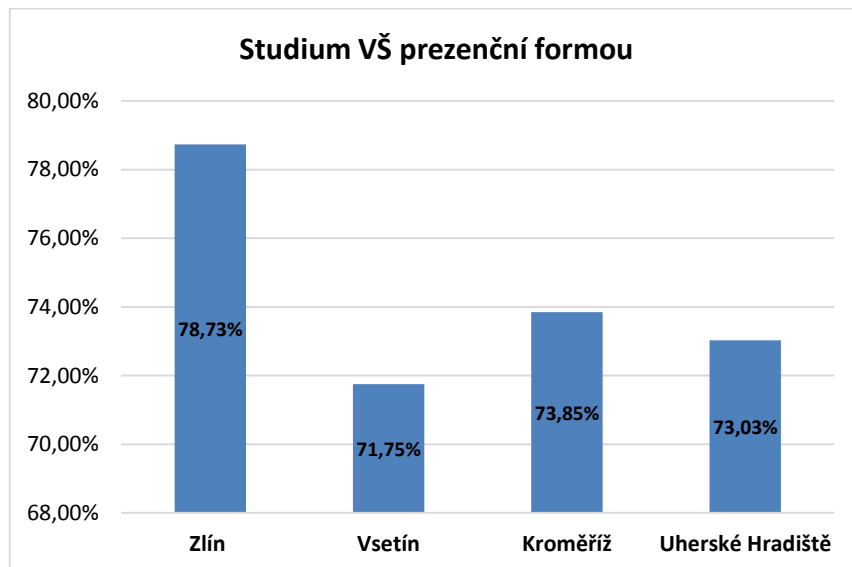
Můžeme tedy konstatovat, že i na Uherskohradištsku existuje značná souvislost mezi preferovanými oblastmi a studovanými obory.

6.2.2 Budoucí vývoj po ukončení středoškolského vzdělání

Další částí naší analýzy je proniknutí do pomaturitního vývoje studentů a jeho pochopení. V následujícím rozboru je velmi důležité rozčlenit studenty maturitních a učňovských obo-

rů. V první části se budeme věnovat studentům středních škol a jejich pomaturitnímu vývoji. Studenti měli možnost vybrat si z následujícího:

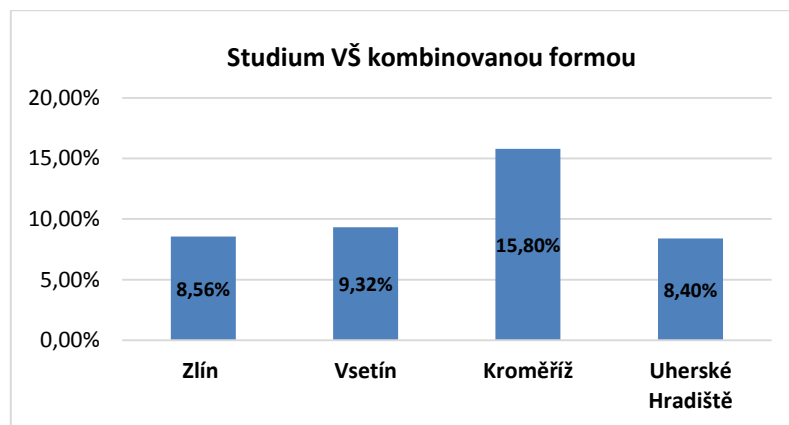
- **Studium vysoké školy prezenční formou**

Graf 7 – Studium VŠ prezenční formou ve Zlínském kraji

Největší zájem o studium vysoké školy prezenční formou je na Zlínsku, kde téměř 79% studentů preferuje právě tuto volbu. Dále následuje Kroměříž, vzápětí za ním Uherské Hradiště a nejmenší zájem o denní studium je na Vsetínsku.

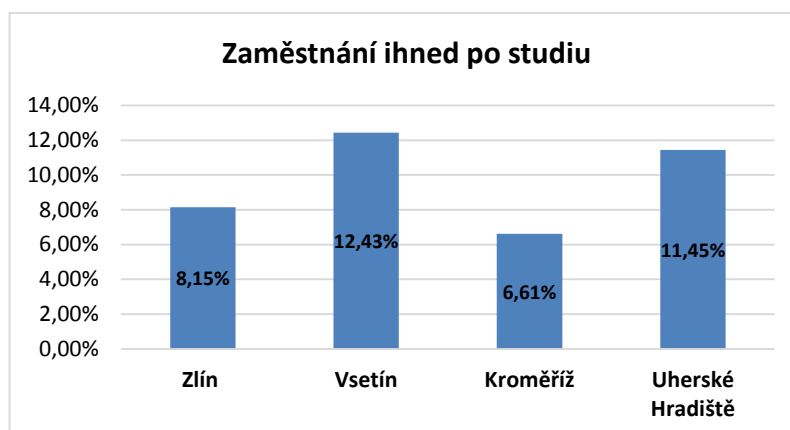
- **Studium vysoké školy kombinovanou formou**

Graf 8 – Studium VŠ kombinovanou formou ve Zlínském kraji

Zatímco pozici s největším zájmem o studium denní formy zaujímá Zlín, prvenství výběru kombinovaného studia patří s velkým náskokem Kroměřížsku a dále Vsetínsku. Zlínsko má společně s Uherským Hradištěm nejmenší počet uchazečů o dálkové studium.

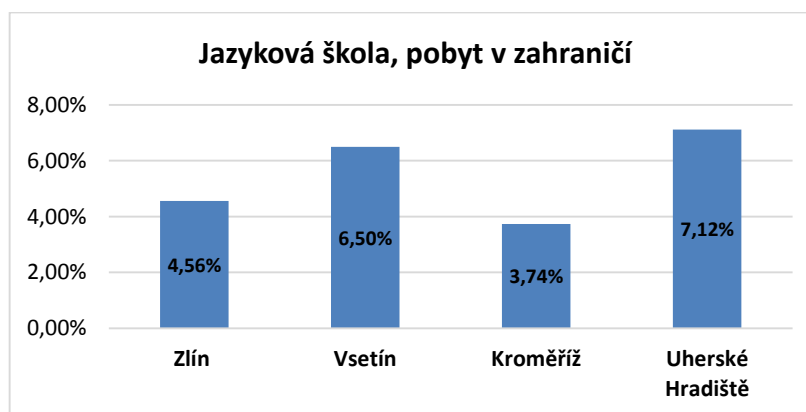
- **Zaměstnání ihned po dokončení středoškolského studia**

Graf 9 – Zaměstnání ihned po studiu ve Zlínském kraji

Prvenství v této kategorii zastává Vsetínsko, kde je nejmenší zájem o další studium. Studenti raději preferují zaměstnání ihned po dokončení středoškolského vzdělání. Zcela opačně je tomu v Kroměříži, kde si plánuje hledat práci pouhých 6,61% tázaných studentů. Dalším okresem, v němž není tak velký zájem o zaměstnání ihned po dokončení středoškolského vzdělání, je Zlín. Tento fakt znázorňuje i graf č. 7. Ten ukazuje, že téměř 79% studentů Zlínska jeví zájem o další studium denní formou.

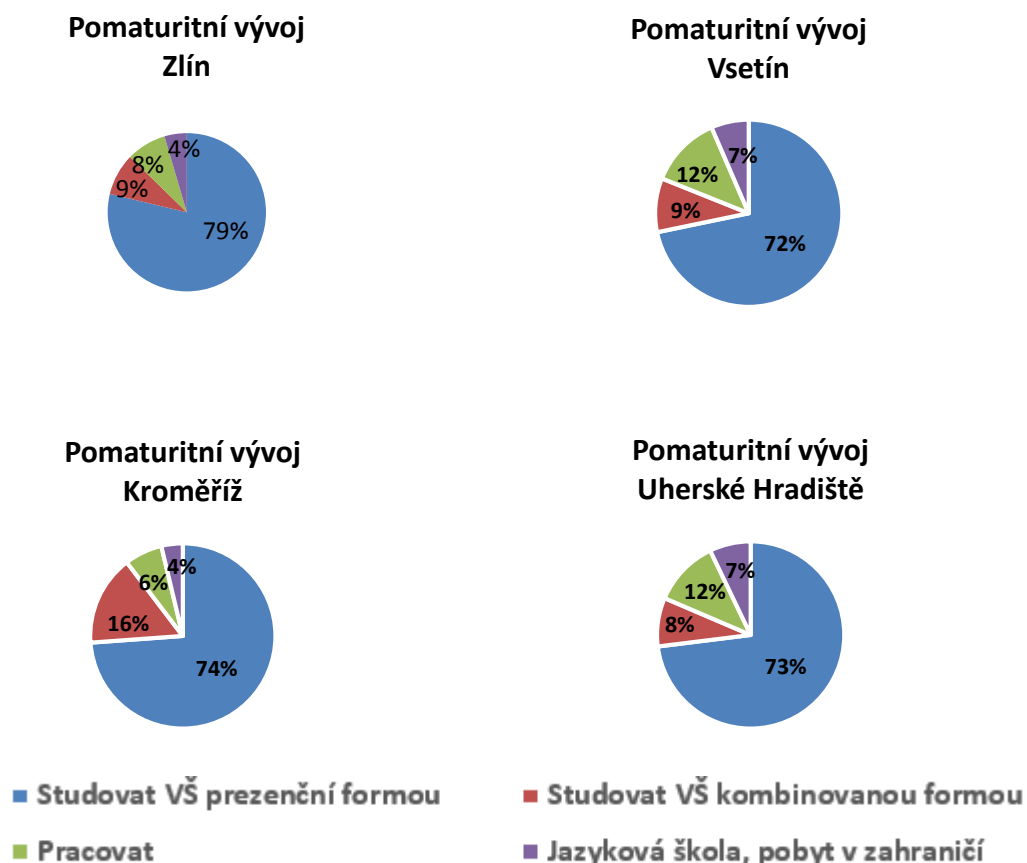
- **Jazyková škola, či jiný zahraniční pobyt**

Graf 10 – Jazyková škola, pobyt v zahraničí

Ukazuje se, že největší zájem o zdokonalování se v cizích jazycích mají studenti v Uherském Hradišti, nepatrně méně takových studentů je na Vsetínsku. Zato na Kroměřížsku je takových studentů nejméně. Zlínsko také zůstává pozadu, což může být pro řadu z nás velmi překvapivý výsledek, neb by se dalo předpokládat, že ve Zlíně, kde je několik jazykových škol, bude o tuto možnost značně větší zájem.

Pro lepší srovnání uvádíme výsečové grafy znázorňující poměrové údaje o množství zástupců jednotlivých zmíněných možností pomaturitního vývoje, a to v každém okrese zvlášť.

Graf 11 – Pomaturitní vývoj ve Zlínském kraji

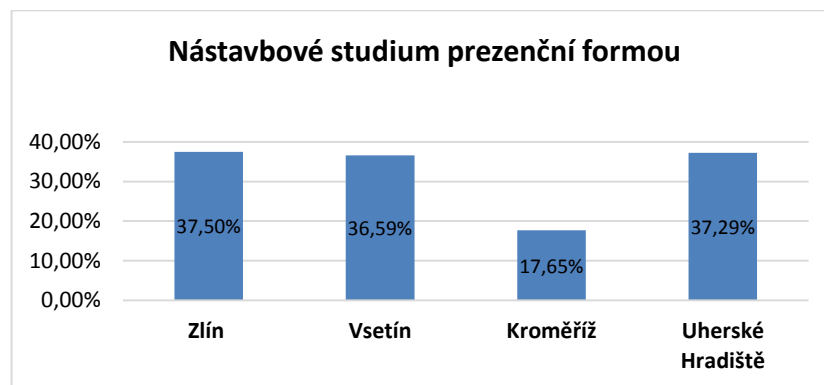
Z grafů jednoznačně vyplývá, že největší zájem studentů ze všech okresů je o studium prezenční formy. Studium kombinovanou formou preferuje ve všech krajích více než 8% respondentů. To v okrese Kroměříž dokonce převyšuje možnost jít okamžitě pracovat, která ve všech ostatních okresech zvítězila nad možností kombinovaného studia – tedy kromě Zlína, kde se podíl studentů, kteří chtějí pracovat a dálkově studovat, rovná. Nejmenší preference v každém okrese obdržela možnost navštěvování jazykové školy či studia nebo pobytu v zahraničí.

Představa studentů o směřování budoucího vývoje – učni.

Stejně jako u studentů maturitních oborů jsme vytvořili analýzu pro studenty oborů učňovských. Možnosti, jenž měli studenti na výběr, jsou obdobné, jaké jsme nabídli studentům

maturitních oborů, avšak s tím rozdílem, že místo možnosti volby vysoké školy měli studenti možnost volby nástavbového studia.

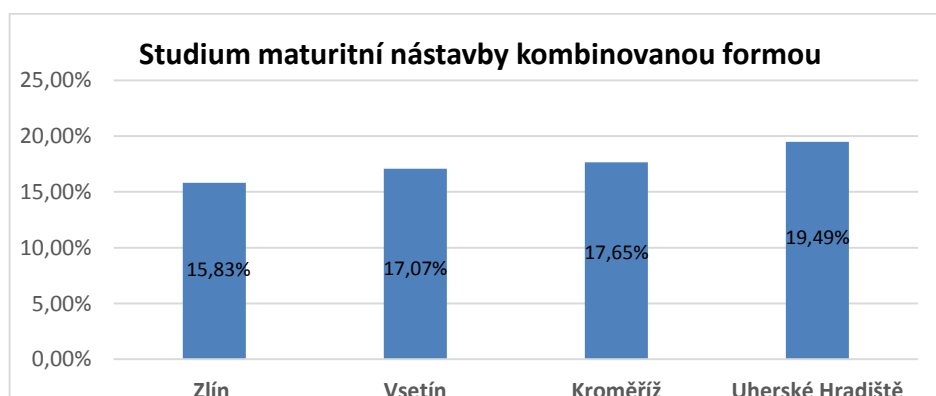
- **Nástavbové studium prezenční formou**

Graf 12 – Nástavbové studium prezenční formou

Zatímco u studentů maturitních oborů převažuje možnost dalšího studia nad jinými volbami až o několik desítek procent (například hodnota dosažená na Zlínsku je téměř 80%), u studentů učňovských oborů je tento zájem mnohem nižší. Největší zájem o studium prezenční formou je ve Zlíně. Ve Vsetíně a v Uherském Hradišti jsou s výsledkem téměř na stejné úrovni jako ve Zlíně, ovšem v Kroměříži jsou hodnoty daleko nižší – o studium denní formy má zájem pouhých 17,65% studentů.

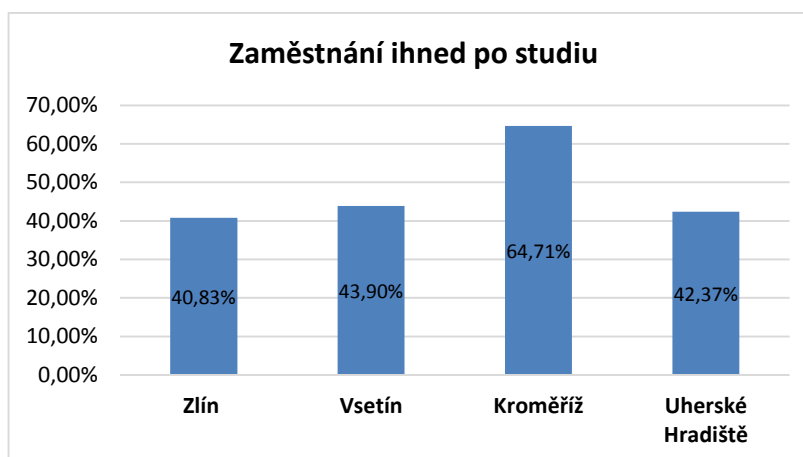
- **Nástavbové studium kombinovanou formou**

Graf 13 – Studium maturitní nástavby kombinovanou formou

Nástavbové studium kombinovanou formou má zájem studovat poměrně vyvážené množství uchazečů. Mírně vyšší zájem se vyskytuje v Uherském Hradišti, které dosáhlo necelých 20%, kdežto Zlínsko dosáhlo pouhých 15%. Zajímavostí je, že na Kroměřížsku je stejný podíl studentů, kteří chtějí studovat kombinovaně i prezenčně, kdežto ve všech ostatních okresech je zájem o dálkové studium daleko nižší.

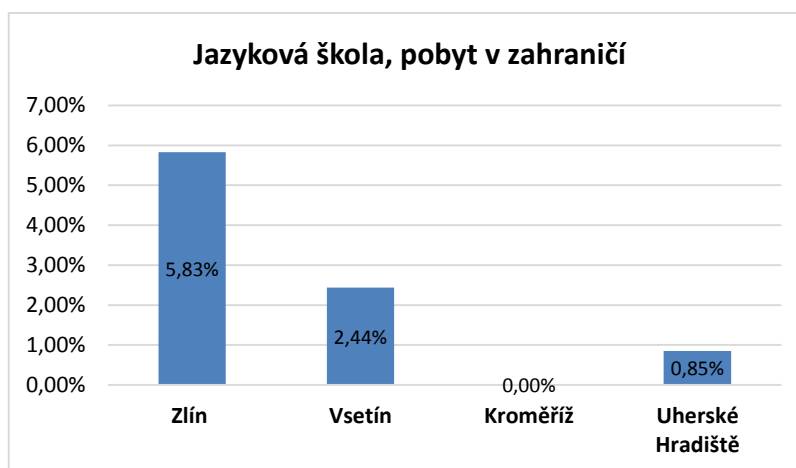
- **Zaměstnání ihned po vyučení**

Graf 14 – Zaměstnání ihned po studiu ve Zlínském kraji

Zájem o zaměstnání ihned po vyučení převládá s velkým náskokem v Kroměříži, což se dle předchozích grafů dalo očekávat, jelikož na Kroměřížsku bylo nejméně zástupců se zájmem o další studium. Dále následuje Vsetín s téměř 44% a zbylé dva okresy Uherské Hradiště a Zlín jsou v této otázce téměř vyrovnané.

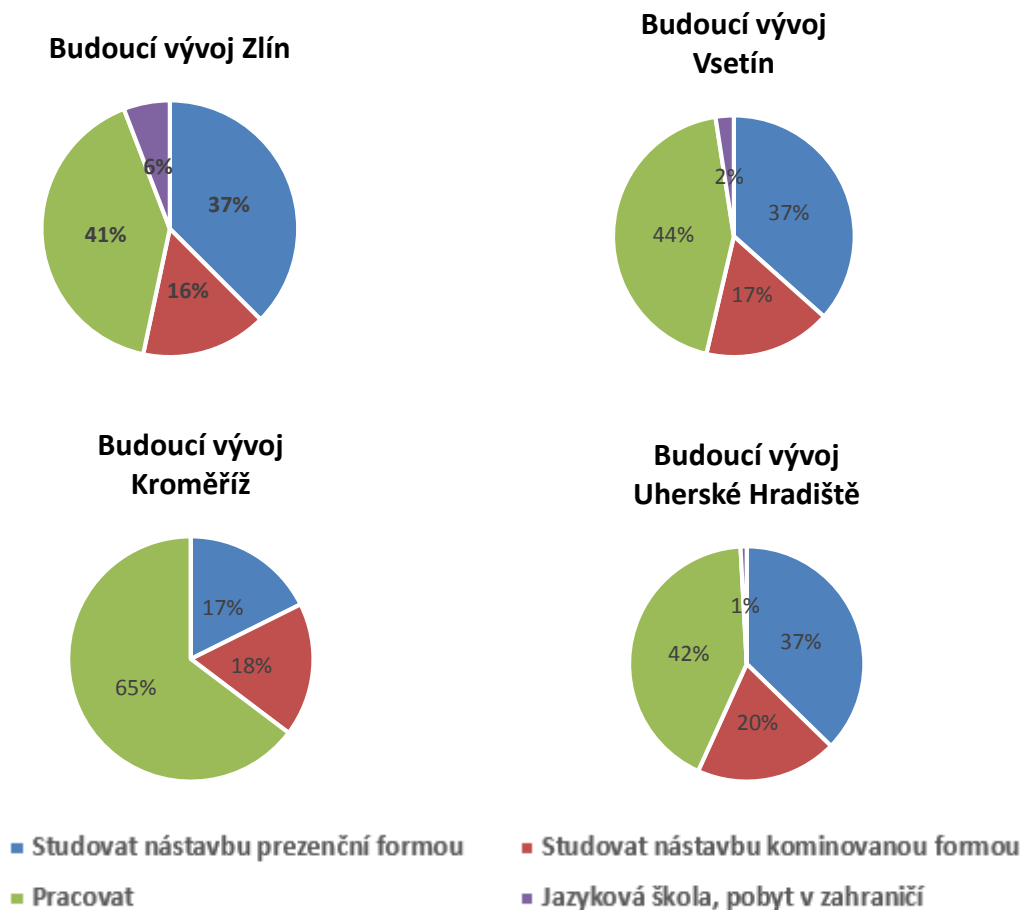
- **Jazyková škola, pobyt v zahraničí**

Graf 15 – Jazyková škola, pobyt v zahraničí

Další značnou zajímavostí vázanou ke Kroměřížsku je nulový zájem o zdokonalování se v cizích jazycích. Výrazně lépe tomu není ani v Uherském Hradišti, kde zájem nedosahuje ani 1%. Co se týká Zlína, umístil se s velkým náskokem přede všemi ostatními okresy, tudíž studium cizích jazyků má zde největší úspěch.

Pro lepší srovnání uvádíme výšečové grafy budoucího vývoje učňů s ohledem na jednotlivá území bývalých okresů nynějšího Zlínského kraje.

Graf 16 – Budoucí vývoj ve Zlínském kraji

Jak lze z grafů jasně vyčíst, budoucí vývoj učňů na Vsetínsku je velmi obdobný jako v okrese Uherské Hradiště, téměř žádná volba se neliší o více než 3%. Naprosto rozdílně je tomu v okrese Kroměříž, kde si více než 65% učňů chce najít zaměstnání ihned po dokončení studia s výučním listem. Ve Zlíně je učňů, kteří mají zájem o zaměstnání ihned po studiu, procentuálně nejméně. Možnost jít ihned po vyučení pracovat zároveň s možností nástavbového studia denní formou je na Zlínsku preferována podobně jako na Vsetínsku a Uherskohradištsku. Mizivý zájem o jazykové školy či pobyty v zahraničí je ve všech okresech.

6.2.3 Důvody a detaily výběru povolání

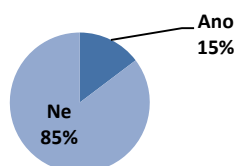
Další částí, kterou jsme se rozhodli analyzovat, jsou důvody a detaily výběru povolání. Jinak řečeno - jaký důvod či motivaci měli respondenti k výběru konkrétního povolání?

Zajímá nás, zda mají vliv na rozhodnutí jedince o jeho budoucím povolání respondenti rodiče, jaké výdělky respondenti očekávají, a případně – co je vůbec motivovalo k výběru daného povolání.

- **Vliv rodičů na výběr povolání**

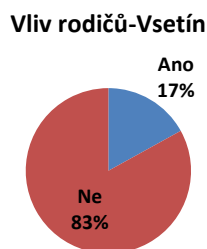
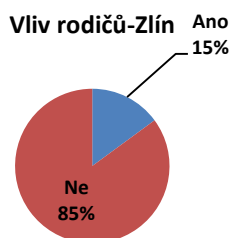
První detailem, který jsme se rozhodli analyzovat, bylo, zda mají rodiče vliv na volbu budoucího povolání. Toto ovlivňování může nastat kvůli nesplněným dětským snům, kterým se rodiče plně oddali, nedosáhnutím vysněného povolání jimi samotnými, představou rodičů o klasické „dobré“ práci se slušným výdělkem, či současným zaměstnáním rodičů na určité pozici, snahou o vytvoření pokračovatele v rodinném řemesle a mnoha dalšími faktory.

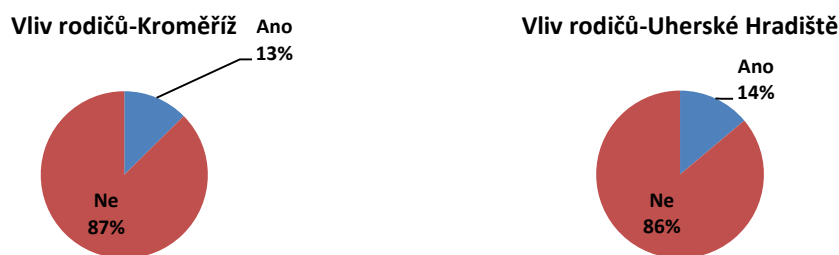
Vliv rodičů na výběr povolání

Graf 17 – Vliv rodičů na výběr povolání

Pouze méně než jedna šestina respondentů ve Zlínském kraji uvádí, že rodiče mají přímý vliv na jejich rozhodnutí o budoucím povolání. Dalších 85% respondentů tvrdí, že je profese, ani další faktory vycházející ze strany rodičů neovlivnily.

Graf 18 – Vliv rodičů na výběr povolání dle okresů

Z grafů jednoznačně vyplývá, že dle respondentů je vliv rodičů na výběr povolání opravdu jen mizivý. Největší podíl těch, kteří si myslí, že rodiče ovlivnili jejich rozhodnutí, vidíme na Vsetínsku s hodnotou téměř 17%. Jinak je tomu na Kroměřížsku, kde volbu „ano“ zvolilo jen 13% respondentů.

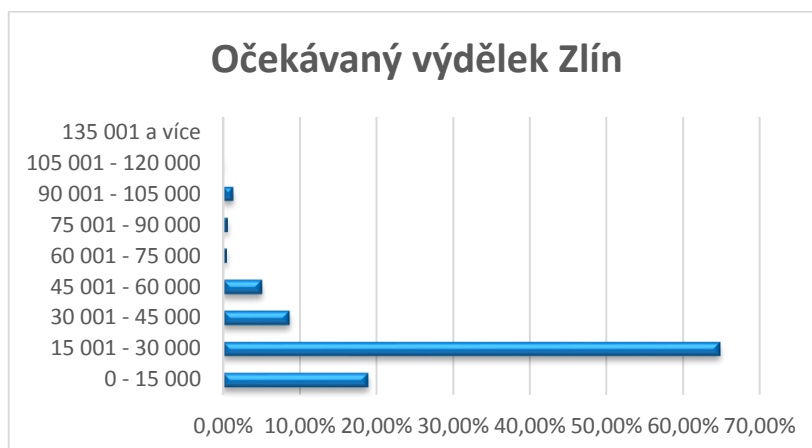
- **Očekávaný výdělek**

Dalším faktorem, který může ovlivnit rozhodnutí o budoucím povolání, je jednoznačně očekávaná mzda za odvedenou práci. Zvolené výdělky jsme rozčlenili do několika intervalů. Analýzu jsme opět prováděli pro každý okres zvlášť.

ZLÍN

Tabulka 13 – Očekávaný výdělek Zlínsko

Kč	počet	%
0 - 15 000	160	18,96%
15 001 - 30 000	547	64,81%
30 001 - 45 000	73	8,65%
45 001 - 60 000	43	5,09%
60 001 - 75 000	4	0,47%
75 001 - 90 000	5	0,59%
90 001 - 105 000	11	1,30%
105 001 - 120 000	1	0,12%
135 001 a více	0	0,00%

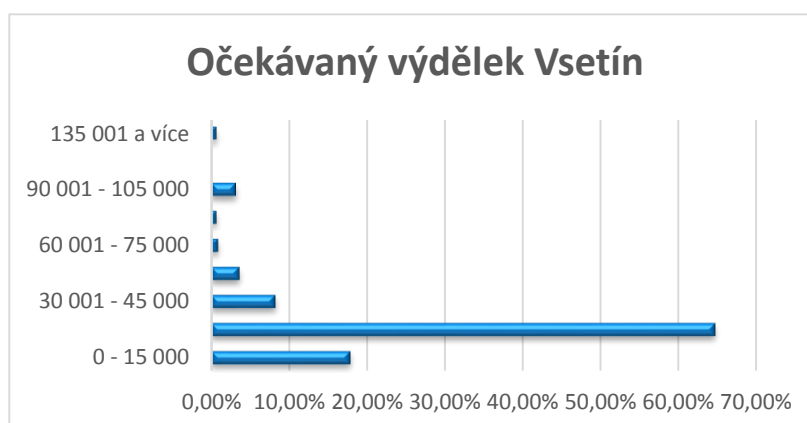
Graf 19 - Očekávaný výdělek Zlínsko

Studenty nejčastěji očekávaný výdělek činí 15 000 až 30 000 Kč. Tuto možnost zvolilo na Zlínsku více než 64%. Druhou nejčastější volbou je 0 až 15 000 Kč s téměř 20%. Pouze jeden respondent poté očekává výdělek větší než 105 000 Kč.

VSETÍN

Tabulka 14 – Očekávaný výdělek Vsetínsko

Kč	počet	%
0 - 15 000	78	17,89%
15 001 - 30 000	282	64,68%
30 001 - 45 000	36	8,26%
45 001 - 60 000	16	3,67%
60 001 - 75 000	4	0,92%
75 001 - 90 000	3	0,69%
90 001 - 105 000	14	3,20%
105 001 - 120 000	0	0,00%
135 001 a více	3	0,69%

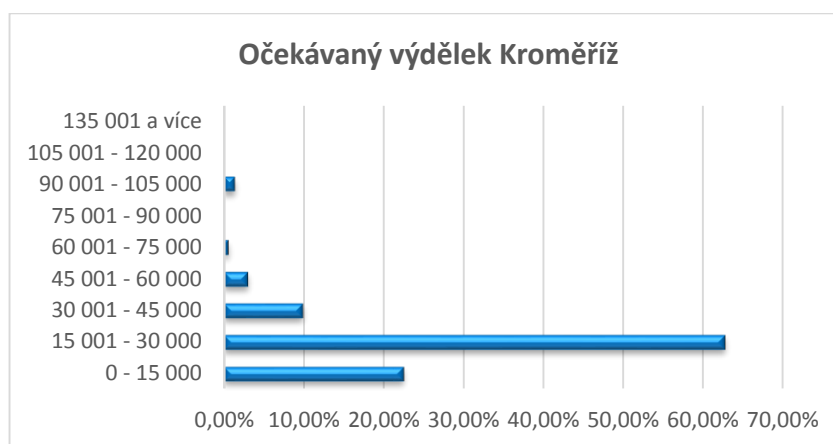
Graf 20 - Očekávaný výdělek Vsetínsko

Téměř se stejným procentuálním podílem zvolili vsetíňští studenti možnost 15 000 – 30 000 Kč jako ve Zlíně. Druhou nejčastější volbou je opět hodnota 0 – 15 000 Kč s dosaženými téměř 18%. Hodnotu vyšší než 90 000 Kč zvolilo 14 respondentů, což je 3,20%.

KROMĚŘÍŽ

Tabulka 15 – Očekávaný výdělek Kroměřížsko

Kč	počet	%
0 - 15 000	82	22,47%
15 001 - 30 000	229	62,74%
30 001 - 45 000	36	9,86%
45 001 - 60 000	11	3,01%
60 001 - 75 000	2	0,55%
75 001 - 90 000	0	0,00%
90 001 - 105 000	5	1,37%
105 001 - 120 000	0	0,00%
135 001 a více	0	0,00%

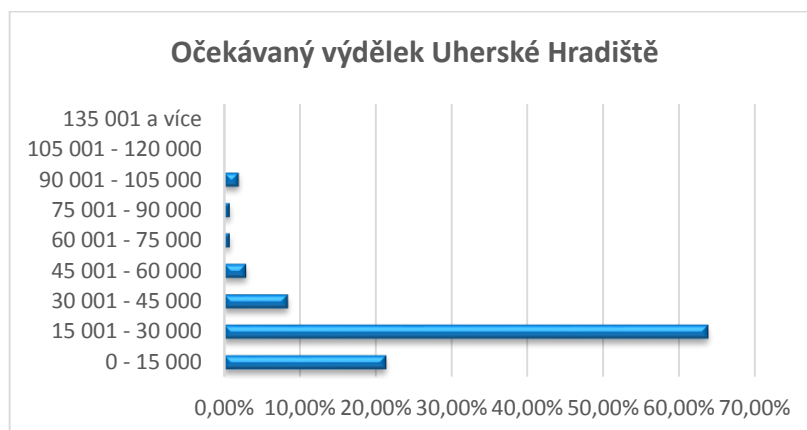
Graf 21 - Očekávaný výdělek Kroměřížsko

I v Kroměříži přesáhla volba 15 000 – 30 000 Kč více než 60% množství voleb respondentů. Vyšší procento můžeme nyní vidět u volby 0 – 15 000 Kč, kde hodnota dosáhla téměř 23%, což je ze všech čtyř okresů nejvíce. Dá se tedy říci, že studenti na Kroměřížsku očekávají nejmenší výděly z celého Kraje. Možnost, která obsahuje výdělek vyšší, než 105 000 Kč, nezvolil ani jeden respondent.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Tabulka 16 – Očekávaný výdělek Uherskohradištsko

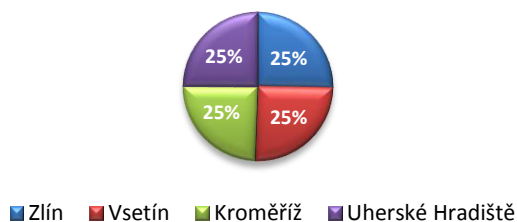
Kč	počet	%
0 - 15 000	109	21,33%
15 001 - 30 000	326	63,80%
30 001 - 45 000	43	8,41%
45 001 - 60 000	15	2,94%
60 001 - 75 000	4	0,78%
75 001 - 90 000	4	0,78%
90 001 - 105 000	10	1,96%
105 001 - 120 000	0	0,00%
135 001 a více	0	0,00%

Graf 22 - Očekávaný výdělek Uherskohradištsko

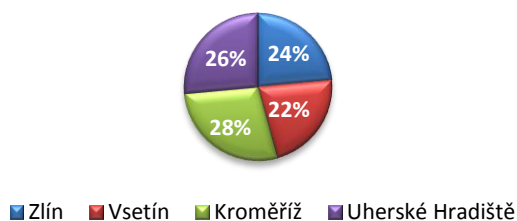
Jako i u výsledků z předchozích okresů, dosahuje volba očekávané výše platu 15 000 – 30 000 Kč největších hodnot. Následuje volba 0 – 15 000 Kč, která dosáhla téměř 22%, čímž se podobá výsledkům Kroměřížska, kde je však tento interval nejčastěji volenou možností. Pouhých 10 respondentů pak očekává měsíční výdělek vyšší než 90 000 Kč.

Nejčastěji zvolenou možností je tedy volba 15 000 – 30 000 Kč. Z důvodu její dominance jsme se rozhodli ji dále analyzovat.

15 001-30 000 Kč*Graf 23 – Volba 15 001-30000Kč*

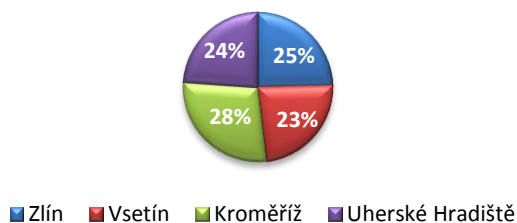
Z grafu vyplývá, že podíl množství této volby je stejný ve všech okresech Zlínského kraje.

Druhou nejčastější volbou je dosažený výdělek v hodnotě 0 – 15 000 Kč

0 - 15 000 Kč*Graf 24 – Volba 0-15 000 Kč*

Nejnižší možnou volbu vybírali respondenti nejčastěji na Kroměřížsku, dále na Uherskohradištsku, poté na Zlínsku a nejméně lidí na Vsetínsku. Z toho vyplývá, že na Vsetínsku očekávají studenti vyšší výdělky než 15 000 Kč.

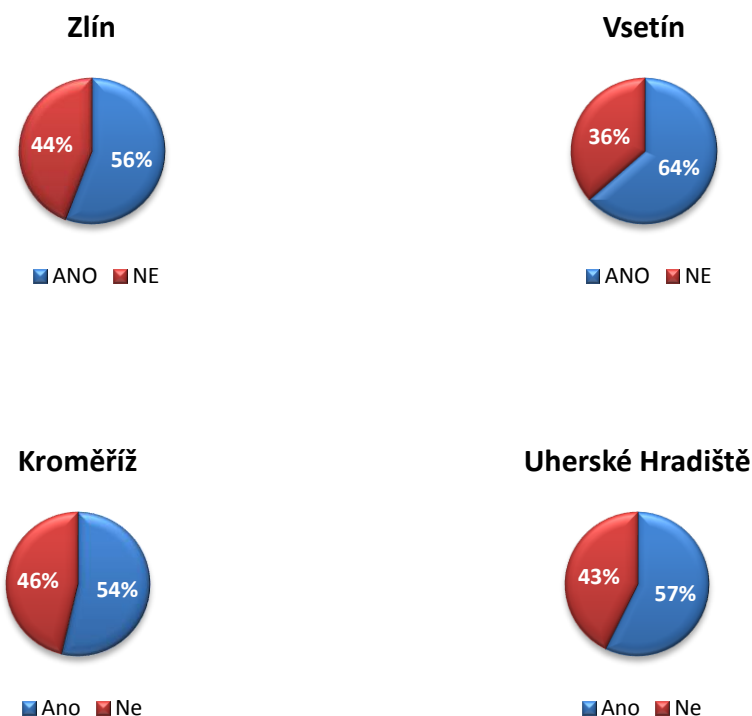
Třetí nejčastější vybranou možností je 30 001 – 45 000 Kč.

30 001 - 45 000 Kč*Graf 25 – Volba 30 001-45 000 Kč*

Možnosti výdělku 30 001 – 45 000 Kč věří nejvíce respondenti z bývalého okresu Kroměříž. Pouze mírně klesají tato očekávání na Zlínsku, následně Uherskohradištsku a nakonec na Vsetínsku.

- **Snadné a rychlé uplatnění na trhu práce**

V další části analýzy zkoumáme, zda si studenti myslí, že najdou práci snadno a rychle, či ne.

Graf 26 – Snadné uplatnění na trhu práce

Více než polovina respondentů v každém okrese věří, že uplatnění na trhu práce najde snadno a brzy. Největší podíl těch studentů, kteří doufají, že své budoucí uplatnění najdou snadno, je v okrese Vsetín. Tam téměř 64% studentů smýšlí v tomto směru optimisticky. Nejvíce pesimisticky naladěných studentů, kteří mají obavy ze svého budoucího uplatnění, poté nalezneme na Kroměřížsku.

6.2.4 Mobilita respondentů po ukončení středoškolského vzdělání vzhledem ke Zlínskému kraji

Za další dílčí cíl naší výzkumné práce jsme si stanovili zjištění, zda chtějí respondenti po ukončení středoškolského vzdělání i nadále působit v rámci Zlínského kraje.

MOBILITA V RÁMCI STUDIA

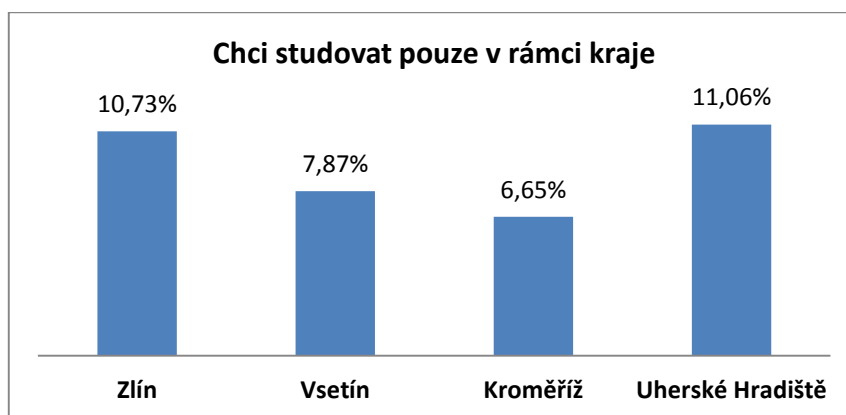
Naším cílem bylo zjistit, zda jsou studenti ochotni podstupovat dálkové dojíždění do škol, či raději preferují vzdělávací instituce ve svém kraji. Někteří respondenti ne zvolili žádnou

možnost, neboť již nemají zájem pokračovat v dalším studiu. Respondenti měli možnost vybrat si z následujících možností:

- Studovat chci pouze v rámci kraje.
- Studovat chci i mimo kraj, ale pouze v dostupnosti pro každodenní dojíždění.
- Studovat chci i v jiném kraji (městě) i mimo dostupnost pro každodenní dojíždění.
- Studovat chci pouze v jiném kraji (městě) i mimo dostupnost pro každodenní dojíždění.
- Studovat chci v zahraničí – kompletní studium zahraniční školy.

Pro přehlednější výsledky jsme analýzu rozčlenili dle jednotlivých možností.

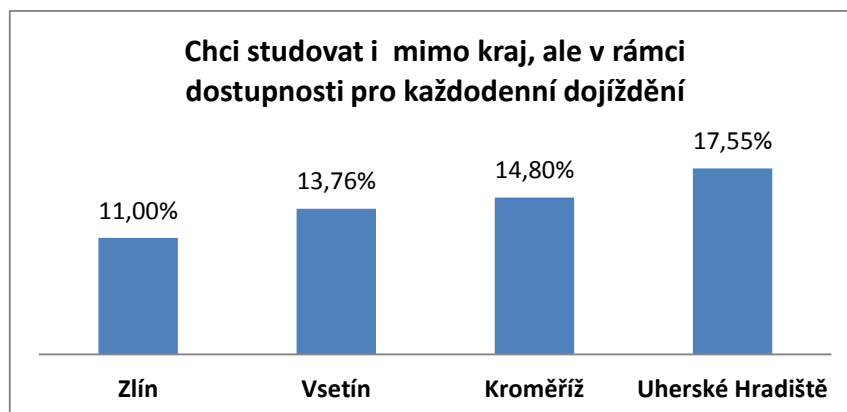
- **Studovat chci pouze v rámci kraje.**

Graf 27 - Studium pouze v rámci Zlínského kraje

Možnost studia pouze v rámci kraje nedosahuje v žádném okrese ani hodnoty 12%, z čehož je zřejmé, že studentů, kteří jsou v tomto ohledu fixováni na svůj kraj, není příliš mnoho. Nejvíce zastánců studia v kraji je na Uherskohradištsku, kde hodnota dosahuje 11,06%. Vzápětí za Uherským Hradištěm je umístěn Zlín – hodnota je nižší pouze o 0,33%. Nejméně lidí chce zůstat ve svém kraji na Kroměřížsku, a to pouhých 6,65%.

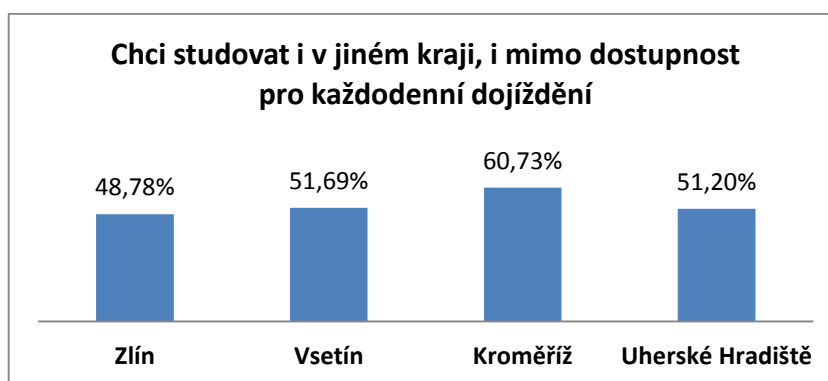
- **Studovat chci i mimo kraj, ale pouze v dostupnosti pro každodenní dojíždění.**

Graf 28 – Studium i mimo kraj, ale v rámci dostupnosti pro každodenní dojíždění

Studentů, kteří by byli ochotni dojíždět za studiem i do jiného kraje – ovšem v rámci každodenního dojíždění – je již v každém okrese o nějaké to procento více. Nejmenší změnu oproti předchozímu výběru můžeme vidět na Zlínsku, kde hodnota nepřevýšila ani 11%. Nejvíce těch, kteří by rádi jezdili studovat do jiného kraje, v němž by však nepobývali, je taktéž jako u první volby na Uherskohradištsku, kde hodnota dosahuje nejvyšších 17,55%. Další je Kroměřížsko se 14,80%, což je ve srovnání s první volbou o 8,15% více. Tudíž je zřejmé, že kroměřížští studenti mnohem více preferují volbu dojíždění do místa studia, a to i do jiného kraje.

- **Studovat chci i v jiném kraji, i mimo dostupnost pro každodenní dojíždění.**

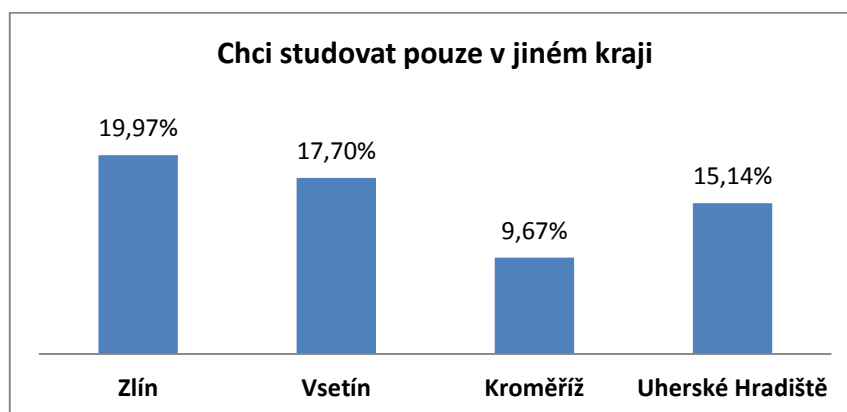

Graf 29 - Studium i mimo kraj, i mimo dostupnost pro každodenní dojíždění

Možnost studia v jiném kraji, i bez možnosti každodenního dojíždění z domova, se těší největší oblibě ve všech okresech. Největší podíl studentů, kteří se neobávají ani stěhování se právě kvůli studiu, je na Kroměřížsku. Celková data pak vyjadřují poměrně slabou vazbu studentů na jejich kraj. Následujícím okresem je Vsetínsko, po Kroměřížsku zaujímá nižší výsledek o 9,04%, což je poměrně velká rozdílnost. S nepatrným rozdílem následuje

Uherské Hradiště a vůbec nejnižší procento respondentů chce odejít studovat do jiného kraje ze Zlínska.

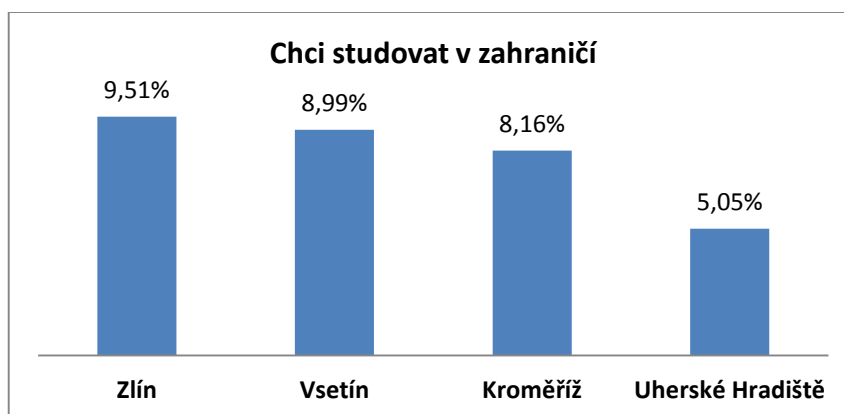
- **Studovat chci pouze v jiném kraji i mimo dostupnost pro každodenní dojíždění.**

Graf 30 – Studium pouze v jiném kraji

Výběr možnosti studia pouze v jiném kraji preferuje na Zlínsku téměř 20% studentů. Jde o zajímavý výsledek, neb v předchozí možnosti studia v jiném kraji i mimo každodenní dostupnost získalo Zlínsko procent nejméně ze všech okresů. Druhou nejoblíbenější je tato volba na Vsetínsku s téměř 18% a nejméně na Kroměřížsku, což se už dalo dle předchozích grafů předpokládat. Očekávání se potvrdilo.

- **Studovat chci v zahraničí – kompletní studium zahraniční školy.**

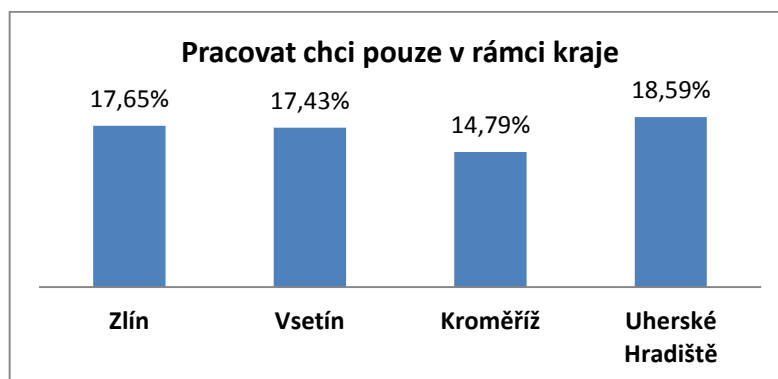
Graf 31 – Studium v zahraničí

Vůbec nejmenší oblibě téměř ve všech okresech se těší možnost studia v zahraničí. Největší zájem o studium mimo Českou Republiku je na Zlínsku, v zápětí za ním na Vsetínsku, dále na Kroměřížsku a v poslední řadě na Uherskohradištsku – zde je rozdíl radikálnější, než u předchozích tří lokalit.

MOBILITA V RÁMCI ZAMĚSTNÁNÍ

Možnosti mobility v rámci zaměstnání jsme rozčlenili stejně jako u studia. Snažili jsme se analyzovat, zda jsou respondenti ochotni do svého budoucího zaměstnání dojíždět a za jakých podmínek, či dojíždět vůbec nechtějí.

- **Pracovat chci pouze v rámci kraje.**

Graf 32 – Zaměstnání pouze v rámci Zlínského kraje

Ti studenti, kteří si přejí docházet do zaměstnání výhradně ve svém kraji, zvolili právě tuto možnost. Největší podíl takovýchto respondentů registrujeme v Uherském Hradišti, o něco méně ve Zlíně, dále ve Vsetíně a nejméně na Kroměřížsku. Jedná se pouze o menší, spíše nevýrazné procentuální rozdíly.

- **Pracovat chci i mimo kraj, ale pouze v dostupnosti pro každodenní dojíždění.**

Graf 33 – Zaměstnání i mimo kraj, ale pouze v rámci každodenního dojíždění

Nejvíce respondentů preferuje zaměstnání i mimo kraj – však s každodenním dojížděním – na Kroměřížsku, nejméně pak na Zlínsku. Je to jedna z voleb, které studenti volili nejčastěji, tudíž zde vidíme nezanedbatelnou ochotu nechat se zaměstnat i mimo svůj kraj, dokonce kvůli povolání i každodenně cestovat.

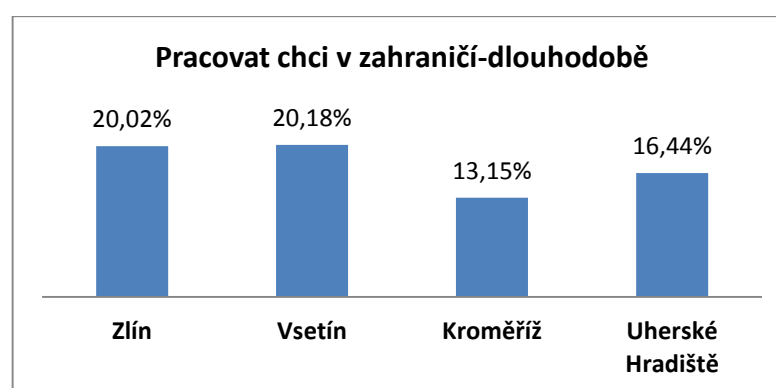
- **Pracovat chci v jiném kraji, i mimo dostupnost pro každodenní dojíždění.**

Graf 34 – Zaměstnání v jiném kraji, i mimo dostupnost každodenního dojíždění

Pracovat v jiném kraji – a dokonce se i kvůli zaměstnání přestěhovat do nového domova – by bylo nejvíce respondentů ochotných na Zlínsku. Tam jsme ovšem na druhou stranu zaznamenali nejnižší podíl odpovědí u možnosti zaměstnání v jiném kraji spojeného s každodenním cestováním. Z těchto informací můžeme vyvodit stanovisko, že lidé na Zlínsku se raději za práci přestěhují do jiného kraje, než aby větší vzdálenost každodenně dojížděli. Na Vsetínsku jsou tyto podíly odpovědí dojíždění / stěhování zcela stejné, kdežto na Uherskohradištsku by lidé taktéž raději volili změnu bydliště, než dojíždění. Jinak je tomu na Kroměřížsku. Tamější lidé by většinou do zaměstnání raději dojížděli, než se stěhovali.

- **Pracovat chci v zahraničí – dlouhodobě**

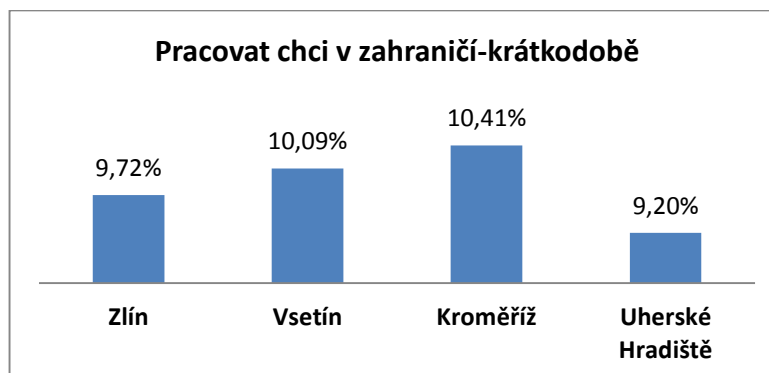

Graf 35 – Zaměstnání v zahraničí - dlouhodobě

Překvapivým se nám může zdát zjištění, které jsme získali z možnosti dlouhodobé práce v zahraničí nad 1 rok. Ve všech okresech, kromě Kroměříže, dosáhla hodnota odpovědí téměř 20%, což je v porovnání s ostatními možnostmi velmi významné číslo. Nejmenší

zájem o dlouhodobé zaměstnání v cizině je na zmíněném Kroměřížsku kde hodnota nedosahuje ani 15%.

- **Pracovat chci v zahraničí – krátkodobě**

Graf 36 - Zaměstnání v zahraničí - krátkodobé

V porovnání s dlouhodobým zaměstnáním v zahraničí dosahuje to krátkodobé mnohem nižší oblíbenosti. Překvapivě je to okres Kroměříž, který, ač dosáhl u dlouhodobého zaměstnání v cizině nejmenšího podílu, zaujímá nyní u možnosti krátkodobého zaměstnání v cizině prvenství. V dalších okresech Zlínského kraje dosahují hodnoty rozmezí 9 až 10%, což je o cca 5 až 10% méně, než u předchozí volby dlouhodobého zaměstnání v zahraničí – viz graf č. 35. Krátkodobé zaměstnání v zahraničí se v našem kraji netěší velké oblibě.

6.3 Shrnutí a doporučení

Existuje soulad mezi studovanými obory a preferovanými oblastmi?

Výsledkem naší analýzy je zjištění, že skutečně existuje soulad mezi studovanými obory a preferovanými oblastmi. Nejčastěji studovaným oborem je gymnázium, a to ve všech okresech Zlínského kraje. V těch všech procentuálně převyšuje hodnotu 25%, což je velmi vysoká hodnota. Je však těžké porovnat, zda je studium gymnázia v souladu s preferovanou oblastí uplatnění, jelikož gymnázium poskytuje vzdělání převážně všeobecného charakteru a je voleno z velké části těmi, kteří zatím nejsou rozhodnuti, jakým směrem se bude ubírat jejich budoucí profesní vývoj. Nemůžeme tedy v tomto ohledu potvrdit – ale stejně tak ani zamítnout – souvislost mezi studovaným a preferovaným oborem. A to také kvůli neopomenutelné možnosti, že i již profesně zorientovaní studenti volí gymnázium pro jeho kvalitu, náročnost a schopnost kvalitní přípravy pro vysokoškolské studium kýženého oboru. Největší podíl preferované oblasti činí na Vsetínsku s velkým náskokem technika, průmysl a stavebnictví – s 44%. Obory stavebnictví, strojírenství, technické zařízení budov, se ocit-

ly na Vsetínsku v první pětce nejstudovanějších oborů, což nám opět značí silnou souvislost mezi studovaným oborem a preferovanou oblastí povolání. Oblast techniky, průmyslu a stavebnictví se umístila na prvním místě v preferované oblasti i na Zlínsku, a to se získanými 20%. Obory stavebnictví, strojírenství a technické lyceum se umístily ve druhé polovině nejstudovanějších oborů (*viz tabulka č. 9*). Fakt, že gymnázia dosáhla hodnoty téměř 38%, přináší společně s jejich převážně všeobecným charakterem vzdělání důvodný předpoklad, že velká část těchto studentů bude dále pokračovat právě v oblasti techniky, průmyslu a stavebnictví. Obor bezpečnostně právní činnost se ve zmíněné tabulce č. 9 objevil pouze na Kroměřížsku s hodnotou téměř 23% - stejně tak se na prvním místě tabulky č. 6 (preferované oblasti) objevila bezpečnost, právo a ozbrojené složky s 21%. To již na první pohled značí nezanedbatelnou souvislost preferované oblasti a studovaného oboru. V ostatních okresech dosahuje oblast bezpečnosti, práva a ozbrojených složek maximálně 9%. Je důležité zmínit, že se na Kroměřížsku, jak je patrné v tabulce č. 11, neobjevily téměř žádné obory technické, zato jsou zde zastoupeny obory duševního rázu, jako například hudba či zpěv. Oblast techniky, průmyslu a stavebnictví se společně se službami, obchodem, dopravou a cestovním ruchem umístila na prvním místě na Uherskohradištsku s 18%. Obory ekonomie a hotelnictví získaly druhé a třetí místo, *viz tabulka č. 12* - nejstudovanější obory. Obor elektrotechnika stojí na místě pátém. To nám opět potvrzuje zkoumanou souvislost.

Z předchozích výsledků je možno vidět určitou disproporci v rámci jednotlivých oblastí (*viz tabulka č. 6*), co se týká porovnání jednotlivých okresů. Tím, že je ve Zlínském kraji největší poptávka po zaměstnání v technických oborech a strojírenství, je tento výsledek z hlediska naší analýzy uspokojivý, ovšem ještě stále by zvýšení zájmu o technické obory našemu kraji velmi prospělo. Každopádně doporučujeme formovat studenty již od útlého dětství tak, aby brzy zjistili, co chtějí, a aby se mohla co nejdříve rozvíjet jejich pracovní specializace. Extrémní množství studentů na gymnáziích totiž stále ani po ukončení středního vzdělání netuší, čemu by se chtěli do budoucna věnovat. To je dle nás skutečně velký nedostatek jak ve výchově, tak i ve školství. Naším návrhem řešení je silně propagovat možnosti směru profesního vývoje již na základní škole. Konání nejrozličnějších workshopů a trhů práce pro studenty středních škol je běžné. Diametrální odlišnost však nalezneme právě ve školách základních – jejich žáci nemají ze strany těchto institucí dostatek podnětů k realizaci rozhodnutí se pro konkrétní oblast pracovního uplatnění. Ovšem na základních školách je tento typ přiblížení oborů velmi ojedinělý. Doporučujeme zejména masivnější

propagaci strojírenských, technických a dalších, méně obsazovaných oborů, již v období navštěvování osmého a devátého ročníku základní školy, aby se mohli žáci včas rozhodnout a toto své rozhodnutí konzultovat se svými rodiči či opatrovníky, následně jej potvrdit či vyvrátit. Bereme v potaz, že přání a touhy se mohou během lidského života měnit. Jde o přirozenou záležitost. Základem správné volby je však možnost výběru. A proto je třeba poskytnout tento výběr v co nejširším měřítku.

Program pro základní školy, o němž jsme se výše zmínili, by mohl mít následující etapy:

- Výběr lidského kapitálu a stanovení finančního rozpočtu
- Představení našeho programu subjektům se schopností zajištění finanční podpory
- Analýza požadavků trhu práce pro zmapování žádoucích oborů v daném kraji
- Stanovení cílových základních škol a časové dotace pro náš program
- Každoroční propagace existujících oborů, založená na výše zmíněné analýze
- Proškolení pedagogických pracovníků škol s cílem rozšířit jejich vhléd do problematiky procesu výběru povolání

Důležitým bodem našeho programu je i založení webových stránek, jejichž obsahem by byl průběžně aktualizovaný a doplňovaný výčet nejruznějších povolání, s obzvláštním zaměřením na ta, která jsou v současné době na trhu požadována. A to z toho důvodu, abychom žákům umožnili neustálé sledování vývoje požadovaných oborů a dali jim možnost kontaktování našich pracovníků i mimo dobu trvání našich návštěv na školách.

Plánovaný rozpočet:

Prvním našim velkým nákladem by byly výdaje na mzdy našich pracovníků. Dalšími výdaji by byly peníze vynaložené na tvorbu webových stránek, zakoupení PC pro zajištění našeho programu. Další finanční prostředky by byly vynaloženy na operativní náklady (kontaktování škol, cestovné, tisk letáčků pro žáky).

Jaké jsou další plány studentů středních škol ve Zlínském kraji po ukončení středního školního vzdělání?

V této fázi analýzy bylo velmi důležité rozčlenit studenty na učně a studenty maturitních oborů, neboť preference každé skupiny jsou velmi rozličné. V první části se věnujeme studentům maturitních oborů. Největší zájem je mezi nimi o studium vysoké školy prezenční formou studia ve všech okresech Zlínského kraje. Jak je zřejmé z grafu č. 7, v každém okrese je tento poměr vyšší než 70%, na Zlínsku pak činí dokonce téměř 79%. Tento vý-

sledek je opravdu extrémně vysoký a nárůst vysokoškoláků tomuto výsledku skutečně odpovídá. Jedná se o obrovský problém dnešní doby, jelikož existuje jen minimum mladých lidí, kteří mají zájem o práci fyzickou. Tím dochází k extrémním disproporcím mezi zájmem o duševní a fyzickou práci. Není žádným překvapením, že o manuálně založená zaměstnání, například v různých výrobních firmách, je opravdu mizivý zájem. Je to způsobeno velmi častým zájmem mnoha mladých lidí o studium vysoké školy, a to pouze za účelem oddálení nástupu do zaměstnání a prodloužení si studentského, bezstarostného života. Tomu odpovídá i náš další výsledek, viz *graf č. 9*, a to ten, že ihned po ukončení středoškolského studia má o zaměstnání zájem pouhých 12,43% studentů. Uvedená hodnota je dosažena na Vsetínsku a jde o nejvyšší hodnotu ze všech území bývalých okresů Zlínského kraje. Kroměřížsko dosahuje hodnoty pouhých 6,61%, což jasně značí minimální zájem o zaměstnání. Napovídá i skutečnost, že značná část respondentů studuje na gymnáziích, a to pouze z toho důvodu, že se nedokázala rozhodnout dříve, čemu by se chtěla věnovat. Proto volili gymnázium s vizí dalšího studia na zatím nespécifikované vysoké škole. Tato fakta nás pouze utvrzují v názoru, že je potřeba zařadit do vzdělávacích programů na ZŠ více propagačních akcí oborů, diskusí o různých zaměstnáních. Za velmi přínosné považujeme exkurze do různých typů firem a prakticky orientovanou výuku, v níž žáci poznají své přednosti, záliby, ale také své limity.

Jinak je tomu u učňovských oborů, kde převládá volba jít pracovat. Činí téměř 65% odpovědí na Kroměřížsku, viz *graf č. 14*. Ovšem určitě ne s tak velkým náskokem jako u možnosti studia u studentů maturitních oborů. Každopádně tento výsledek je již mnohem příznivější. O další studium prezenční formou má zájem něco přes 35% respondentů na Zlínsku, Vsetínsku a Uherskohradištsku, a pouhých 17,65% respondentů na Kroměřížsku, viz *graf č. 12*. Největší zájem o zaměstnání ihned po vyučení je tedy na Kroměřížsku, a to s velkou rezervou před ostatními okresy Zlínského kraje. Je pro nás důležité mít specialisty v daných oborech – proto je pozitivní znamení i fakt, že nezanedbatelná část učňů má zájem o nástavbové studium.

Jaký vliv mají na výběr budoucího povolání rodiče?

Vliv rodičů na budoucí povolání není dle našich zjištění příliš vysoký, viz *graf č. 17*. Téměř 85% respondentů tvrdí, že rodiče nemají vliv na výběr jejich budoucího povolání. Naprosto největší vliv rodičů jsme zaznamenali na Kroměřížsku, největší poté na Vsetínsku. Tento víceméně jednoznačný výsledek značí, že rodiče nemají plošně téměř žádný

vliv týkající se této problematiky. Doporučujeme tedy vyvíjet vysokou snahu učitelů již základních a středních škol o formování žáků a studentů pro jejich budoucí povolání. Aby mohlo být dosaženo efektivního cíle, bylo by vhodné, aby počet dětí v jedné třídě základní školy nebyl vyšší než 20. Pokud je tento počet vyšší, učitel nemá dostatečnou možnost se věnovat dětem individuálně a rozvíjet v nich jejich osobité vlastnosti. Je důležité se věnovat každému jedinci alespoň z části individuálně, jen tak může být dosaženo požadovaného cíle dostatečnou měrou. I přes tento jednoznačný dotazníkový výsledek se odvažujeme tvrdit, že přenesené ambice rodičů mají určitě silný vliv na jedince v tom smyslu, že se problém velmi často projeví po absolvování školy a podstoupení alespoň krátké praxe, kdy absolvent následně mění svou kvalifikaci z důvodu celkové nespokojenosti a nesplnění očekávání.

Jaké jsou mzdové představy studentů Zlínského kraje?

Možnost, již zvolili respondenti nejčastěji, je 15 001 – 30 000 Kč. Ve všech okresech Zlínského kraje zvolilo tuto možnost více než 62% studentů. Možnost 0 – 15 000 Kč zvolilo průměrně 20,16% respondentů. Nejmenší očekávání týkající se platových podmínek se projevilo na Kroměřížsku, kde více než 22% respondentů očekává výdělek 0 – 15 000 Kč, viz *tabulka č. 15*, naopak tomu je na Vsetínsku, kde více než 3% respondentů očekává výdělek vyšší než 90 000 Kč, viz *tabulka č. 14*. Průměrná mzda dle ČSÚ pro rok 2015 činila 26 467 Kč. Představy našich respondentů tedy odpovídají realitě. (Kurzy.cz, © 2000-2016)

Chtějí studenti po ukončení středoškolského vzdělání nadále působit v rámci Zlínského kraje?

Je důležité rozlišit, zda se jedná o mobilitu v rámci studia, nebo v rámci zaměstnání. Mobilita v rámci studia je důležitá pro zhodnocení, zda chtějí respondenti nadále pokračovat ve studiu ve Zlínském kraji, či nikoli.

Podíl studentů, kteří si přejí studovat pouze v rámci Zlínského kraje, je poněkud nízký – pouhých 6,65% respondentů na Kroměřížsku, 7,87% na Vsetínsku, 10,73% na Zlínsku a největší počet studentů, kteří preferují svůj kraj je na Uherskohradištsku s 11,06%. Nejvíce respondentů, kteří nemají vůbec žádný zájem o studium ve stávajícím kraji, je na Zlínsku, kde více než 19% respondentů preferuje studium pouze v jiném kraji.

Díky tomuto neuspokojivému výsledku doporučujeme v rámci Zlínského kraje vytvořit více zajímavých studijních míst, lépe propagovat místa stávající formou billboardů, desig-

nově propracovaných televizních reklam, častějších reklam v tisku apod. Dále doporučujeme propojit studium s praxí v mnohem větší míře, než je tomu doposud. Je třeba, aby školy ve Zlínském kraji dosáhly lepší pověsti a lepšího uplatnění na trhu práce. To je dle nás nejdůležitější věc, která by mohla stávající studenty udržet ve Zlínském kraji.

Mobilita v rámci zaměstnání vzhledem ke Zlínskému kraji dosáhla mnohem lepších výsledků, než mobilita v rámci studia. Nejvíce respondentů, kteří chtějí pracovat pouze v rámci Zlínského kraje, je na Uherskohradištsku s téměř 19%. Své prvenství získalo Uherskohradištsko i v rámci mobility studia, což znamená, že respondenti mají nejvšelejší vztah ke svému kraji právě zde. Možnost zaměstnání pouze v rámci kraje zvolilo více než 17% respondentů na Zlínsku a Vsetínsku, což je téměř o 10% více, než u mobility v rámci studia. Nejméně lidí, kteří si přejí být zaměstnání pouze ve svém kraji, je na Kroměřížsku – tady jejich podíl činí pouhých 14,49%.

I přes tu skutečnost, že ve Zlínském kraji chce mnohem více respondentů pracovat, než studovat, jsou všechny tyto výsledky relativně nízké. Je velmi důležité si část populace udržet ve Zlínském kraji, aby nedocházelo k nárůstu nezaměstnanosti. Platí totiž, že pokud není kraj atraktivní pro své obyvatele, nebude tolik atraktivní ani pro ostatní jedince z jiných oblastí republiky. Je vhodné starat se o to, aby byl Zlínský kraj dobrým zázemím pro své obyvatele. Vytváření nových pracovních míst, budování nových podniků, firem, společností, zvelebování stávajících pracovních míst, nabízení různých benefitů – to vše napomáhá ke spokojenosti zaměstnanců. Taktéž je důležité, aby se zde lidé cítili dobře i mimo pracovní dobu. Tuto myšlenku zastával a praktikoval např. Tomáš Baťa. Organizování kulturních událostí, estetické zvelebování měst a obcí, boj za čisté životní prostředí, snaha o minimální kriminalitu – to vše jsou faktory, které můžou, ať už přímo, či nepřímo, kladně ovlivnit spokojenost obyvatel a snížit migraci do jiných krajů. Doporučujeme také všem jedincům pravidelně se účastnit voleb a vždy pečlivě a odpovědně volit politické strany a další zástupce, kteří dokážou výše zmíněné oblasti rozvoje vést správným směrem. Mnoho věcí dokážeme samozřejmě ovlivnit i my sami.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo provedení analýzy profesní orientace studentů středních škol ve Zlínském kraji. Musíme konstatovat, že ve většině případů existuje souvislost mezi tím, jakou profesi studenti preferují, tj. které se chtějí v budoucnu reálně věnovat, a tím, jaký obor v současné době skutečně studují. Z hlediska profesní přípravy jde o dobrou zprávu. Méně pozitivním faktem však je, že studenti navštěvují obory, které si z neurčených důvodů zvolili, přičemž ale neberou v úvahu, zda tato jejich konkrétní zvolená pracovní pozice či studijní obor jsou vybrány v souladu s požadavky trhu práce. Z krátké konfrontace výsledků této práce s údaji poskytnutými zaměstnancem Úřadu práce České republiky vyplývá, že největší nabídku zaměstnání ve Zlínském kraji nabízí technicky orientované obory. I reference studentů hovoří jasně – oblast techniky, průmyslu a stavebnictví u nich obsadila první místo. Navzdory získaným hodnotám konstatujeme, že je stále potřeba obory v této oblasti více propagovat, aby se zvýšil počet jejich absolventů a specialistů. Naopak největší zájem studenti jeví o práce v administrativě a službách. Toto zjištění je v souladu s naší analýzou, v níž se oblast služby, obchod, doprava a cestovní ruch umístila na druhém místě nejpreferovanějších povolání ve Zlínském kraji. Tato skutečnost vypovídá o jistém nesouladu mezi profesní orientací studentů a reálnými požadavky trhu práce. Výsledkem je produkce absolventů na trhu práce neupotřebitelných, kteří obtížně shánějí práci. To vede ke vzniku nezaměstnanosti, což přináší našemu kraji a dokonce i celé České republice negativní důsledky. Obecně, velmi vysokým nákladem mohou být dávky vyplácené v nezaměstnanosti, které musí stát vyplácet nezaměstnaným. Maximální výše dávky v nezaměstnanosti může dosáhnout až částky okolo 15 000 Kč měsíčně, což při aktuální úrovni nezaměstnanosti 6,1% způsobuje státu opravdu vysoké náklady. Je důležité zmínit, že absolventům škol, kteří se minimálně 12 měsíců v posledních 2 letech neúčastnili důchodového pojištění, nenáleží dávky v nezaměstnanosti. To ovšem neznamená, že tato skutečnost nepřináší státu náklady. Stát těmto uchazečům registrovaných na ÚP hradí zdravotní pojištění a doba, po kterou jsou evidováni na ÚP, se jim započítává jako účast na důchodovém pojištění.

Po provedení této analýzy se nám potvrdily některé naše domněnky, jiné byly vyvráceny a některé výsledky byly pro nás přímo šokující. Osobně si myslíme, že by stát měl uvolnit více peněz ze svého rozpočtu na dotace firmám, které jsou ochotny přijmout absolventy,

čímž by poklesla nezaměstnanost a tím by se snížily ve velké míře náklady spojené s nezaměstnaností.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-24511-20-7.

BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002. Psyché. ISBN 80-247-9006-8.

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost. 2., přeprac. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2013. Psyché. ISBN 978-80-24742-82-3.

DOHNALOVÁ, Zuzana a Drahomíra PAVELKOVÁ. *Mikroekonomie: cvičebnice*. Vyd. 3., nezměn. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta managementu a ekonomiky, 2002. ISBN 80-73180-57-X.

DOHNALOVÁ, Zuzana. *Ekonomie I: mikroekonomie - cvičebnice*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2014. ISBN 978-80-74543-64-7.

DOHNALOVÁ, Z. Závěrečná zpráva projektu TD020291 s názvem: "Výzkum vývoje profesní orientace studentů středních škol s ohledem na parametrizaci jejich dalšího studia a trh práce", Technologické agentury České republiky, Program na podporu aplikovaného společenskovedního výzkumu a experimentálního vývoje „OMEGA“, 2015.

ESTER, Peter. *Innovating European labour markets: dynamics and perspectives*. Cheltenham: Edward Elgar, c2008. ISBN 978-1-84844-007-4.

HOLMAN, Robert. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. Praha: C.H. Beck, 2004. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-71797-64-2.

KLÍMA, Jan. *Makroekonomie*. Vyd. 1., Praha: Alfa Publishing, 2006. ISBN 80-86851-27-3.

KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Otakar NĚMEC. *Lidské zdroje na trhu práce: vývoj a tendence v souvislosti se vstupem České republiky do EU*. Praha: Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-48-7.

KUCHAŘ, Pavel. *Trh práce: sociologická analýza*. V Praze: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-24613-83-3.

LANDOROVÁ, Anděla a Jan VEČEŘ. *Národní hospodářství*. Vyd. 1., Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2006. ISBN 978-80-86775-12-8.

LIŠKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Professional Publishing, 2002. ISBN 80-86419-27-4.

MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2002. 172 s. ISBN 80-86429-08-3.

PALÁN, Z. *Výkladový slovník lidské zdroje*. Vyd. 1., Praha: Akademie věd České republiky, 2002, ISBN 80-200-0950-7.

Zlínský kraj, města a obce Zlínského kraje, Proxima Bohemia, spol.s r.o., vydavatelství národopisného tisku Rožnov pod Radhoštěm (ved.red. PhDr.Jiří Maliňák), 2014
www.proximaboheemia.cz.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. *Ekonomie: 18. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-20505-90-3.

Statistická ročenka Zlínského kraje. Zlín: Český statistický úřad, Krajská reprezentace Zlín, 2015-. Souborné informace. Ročenky.

ŠVARCOVÁ, Jena. *Ekonomie: stručný přehled : teorie a praxe aktuálně a v souvislostech : učebnice*. Zlín: CEED, 2009. ISBN 978-80-903433-8-2.

ŠVARCOVÁ, Jena, Vít GABRHEL a Ondřej CÍCHA. *Makroekonomické aspekty vývoje trhu práce ve vztahu k absolventům škol v ČR*. Zlín: CEED, 2014. Vědecké spisy. ISBN 978-80-87301-18-0.

VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-73571-03-X.

Internetové zdroje:

Infoabsolvent [online]. Nezaměstnanost absolventů, ©2015 [cit.2016-012-04]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-04>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky [online]. MPSV, ©2016-2016 [cit.2016-08-04]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/apz>.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [online]. MŠMT, ©2016-2016 [cit.2016-08-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani>.

Národní ústav pro vzdělávání [online]. NÚZ, ©2006-2016 [cit.2016-012-04]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/stredni-vzdelavani>.

Právní předpisy o zaměstnanosti. [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009. [cit.2016-08-04] Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7454/Pravni_predpisy_A5.pdf.

Zlin region in Brussels [online]. Zlínský kraj, ©2016 [cit.2016-08-04]. Dostupné z: http://www.zlinregioninbrussels.eu/cz/zlin_region.php.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí.

ČSÚ Český statistický úřad.

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

<i>Obrázek 1 – Členění Zlínského kraje.....</i>	<i>35</i>
<i>Graf 1- Trh práce.....</i>	<i>13</i>
<i>Graf 2 – Rozdělení Zlínského kraje dle počtu obyvatel</i>	<i>35</i>
<i>Graf 3 – Vývoj počtu nezaměstnaných ve Zlínském kraji</i>	<i>38</i>
<i>Graf 4 – Vývoj počtu nezaměstnaných absolventů v ČR</i>	<i>40</i>
<i>Graf 5 – Struktura respondentů ve Zlínském kraji dle pohlaví.....</i>	<i>43</i>
<i>Graf 6 – Preferované oblasti ve Zlínském kraji.....</i>	<i>44</i>
<i>Graf 7 – Studium VŠ prezenční formou ve Zlínském kraji.....</i>	<i>51</i>
<i>Graf 8 – Studium VŠ kombinovanou formou ve Zlínském kraji.....</i>	<i>51</i>
<i>Graf 9 – Zaměstnání ihned po studiu ve Zlínském kraji</i>	<i>52</i>
<i>Graf 10 – Jazyková škola, pobyt v zahraničí</i>	<i>52</i>
<i>Graf 11 – Pomaturitní vývoj ve Zlínském kraji.....</i>	<i>53</i>
<i>Graf 12 – Nástavbové studium prezenční formou</i>	<i>54</i>
<i>Graf 13 – Studium maturitní nastavby kombinovanou formou.....</i>	<i>54</i>
<i>Graf 14 – Zaměstnání ihned po studiu ve Zlínském kraji</i>	<i>55</i>
<i>Graf 15 – Jazyková škola, pobyt v zahraničí</i>	<i>55</i>
<i>Graf 16 – Budoucí vývoj ve Zlínském kraji.....</i>	<i>56</i>
<i>Graf 17 – Vliv rodičů na výběr povolání</i>	<i>57</i>
<i>Graf 18 – Vliv rodičů na výběr povolání dle okresů.....</i>	<i>58</i>
<i>Graf 19 - Očekávaný výdělek Zlínsko</i>	<i>59</i>
<i>Graf 20 - Očekávaný výdělek Vsetínsko</i>	<i>59</i>
<i>Graf 21 - Očekávaný výdělek Kroměřížsko</i>	<i>60</i>
<i>Graf 22 - Očekávaný výdělek Uherskohradištsko</i>	<i>61</i>
<i>Graf 23 – Volba 15 001-30000Kč.....</i>	<i>62</i>
<i>Graf 24 – Volba 0-15 000 Kč.....</i>	<i>62</i>
<i>Graf 25 – Volba 30 001-45 000 Kč.....</i>	<i>62</i>
<i>Graf 26 – Snadné uplatnění na trhu práce</i>	<i>63</i>
<i>Graf 27 - Studium pouze v rámci Zlínského kraje</i>	<i>64</i>
<i>Graf 28 – Studium i mimo kraj, ale v rámci dostupnosti pro každodenní dojíždění</i>	<i>65</i>
<i>Graf 29 - Studium i mimo kraj, i mimo dostupnost pro každodenní dojíždění</i>	<i>65</i>

<i>Graf 30 – Studium pouze v jiném kraji</i>	<i>66</i>
<i>Graf 31 – Studium v zahraničí</i>	<i>66</i>
<i>Graf 32 – Zaměstnání pouze v rámci Zlínského kraje</i>	<i>67</i>
<i>Graf 33 – Zaměstnání i mimo kraj, ale pouze v rámci každodenního dojíždění.....</i>	<i>67</i>
<i>Graf 34 – Zaměstnání v jiném kraji, i mimo dostupnost každodenního dojíždění.....</i>	<i>68</i>
<i>Graf 35 – Zaměstnání v zahraničí - dlouhodobé</i>	<i>68</i>
<i>Graf 36 - Zaměstnání v zahraničí - krátkodobé.....</i>	<i>69</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 – Podíl nezaměstnaných v ČR.....</i>	<i>38</i>
<i>Tabulka 2 – Procentuální nezaměstnanost ve Zlínském kraji dle okresů.....</i>	<i>39</i>
<i>Tabulka 3 – Struktura nezaměstnaných uchazečů ve Zlínském kraji dle vzdělání.....</i>	<i>39</i>
<i>Tabulka 4 – Struktura respondentů Zlínského kraje dle okresů.....</i>	<i>42</i>
<i>Tabulka 5 – Preferované oblasti ve Zlínském kraji.....</i>	<i>43</i>
<i>Tabulka 6 – Preferované oblasti ve Zlínském kraji dle okresů.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 7 – Preferovaná povolání ve Zlínském kraji.....</i>	<i>45</i>
<i>Tabulka 8 – Nejméně preferovaná povolání ve Zlínském kraji.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 9 – Nejčastěji studované obory na Zlínsku.....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 10 - Nejčastěji studované obory na Vsetínsku.....</i>	<i>48</i>
<i>Tabulka 11 - Nejčastěji studované obory na Kroměřížsku.....</i>	<i>49</i>
<i>Tabulka 12 - Nejčastěji studované obory na Uherskohradištsku.....</i>	<i>50</i>
<i>Tabulka 13 – Očekávaný výdělek Zlínsko.....</i>	<i>58</i>
<i>Tabulka 14 – Očekávaný výdělek Vsetínsko.....</i>	<i>59</i>
<i>Tabulka 15 – Očekávaný výdělek Kroměřížsko.....</i>	<i>60</i>
<i>Tabulka 16 – Očekávaný výdělek Uherskohradištsko.....</i>	<i>61</i>